

Lägesrapport 12

Människohandel för sexuella och andra ändamål

RPS rapport 2011

Lägesrapport 12

Människohandel för sexuella och andra ändamål

Rikspolisstyrelsen överlämnar härmed Lägesrapport 12 "Människohandel för sexuella och andra ändamål" avseende år 2010.

Lägesrapporten ger Rikspolisstyrelsens bild av hur människohandelns omfattning och utbredning i Sverige har förändrats sedan lägesrapporten för 2009. Rapporten bygger främst på förundersökningar och domar samt på information som inkommit till Polisen under 2010 och som berör människohandel och därtill relaterad brottslighet. Rapporten är framförallt avsedd för regeringen, myndigheter i allmänhet och i synnerhet polisens särskilda enheter. Den innehåller

dock också information som kan vara användbar för frivilligorganisationer och för allmänheten.

Rapporten har utarbetats av kriminalkommissarie Kajsa Wahlberg på Rikspolisstyrelsen.

Bengt Svenson
Rikspolisstyrelsen

Innehåll

LÄGESRAPPORT 12 "MÄNNISKOHANDEL FÖR SEXUELLA OCH ANDRA ÄNDAMÅL"	3	4. RIKSKRIMINALPOLISENS ÖVRIGA INSATSER MOT MÄNNISKOHANDEL	19
1. SAMMANFATTNING	4	5. RIKSPOLISSTYRELSENS INSATSER MOT MÄNNISKOHANDEL	20
1.1 Människohandel för sexuella ändamål.....	4	BILAGA 1 – INRAPPORTERING FRÅN POLISMYNDIGHETERNA	21
1.2 Andra former av människohandel.....	5	BILAGA 2 – LAGSTIFTNING PÅ OMRÅDET	29
1.3 Handel med barn för sexuella och andra ändamål.....	5	BILAGA 3 – DOMAR	31
1.4 Barnsexhandel.....	5	BILAGA 4 – ANMÄLDA BROTT UNDER 2010	37
2. INLEDNING	7		
2.1 Syftet med denna rapport.....	7		
3. BROTTsutvecklingen	8		
3.1 Människohandel för sexuella ändamål.....	8		
3.1.1 Profiler: gärningspersoner, organiserade nätverk.....	9		
3.1.2 Offer för människohandel för olika ändamål.....	9		
3.1.3 Tillvägagångssätt.....	10		
3.1.4 Människohandel: Offren från Nigeria.....	11		
3.1.5 Försäljning och köp av sexuella tjänster via internet.....	12		
3.2 Andra former av människohandel.....	13		
3.2.1 Tvångsarbete eller situation som innebär nödläge.....	13		
3.2.2 Människohandel för tiggeri och brottslig verksamhet.....	13		
3.2.3 Utländska bärplockare i Sverige.....	14		
3.2.4 Handel med organ.....	15		
3.2.5 Nya trender.....	15		
3.3 Handel med barn för sexuella och andra ändamål.....	15		
3.3.1 Exempel på tillvägagångssätt: barn som utnyttjas för att begå brott.....	16		
3.4 Barnsexhandel.....	17		

1. Sammanfattning

Människohandel är till sin natur ett brott mot person och behandlas i 4 kap. brottsbalken (BrB) om brott mot frihet och frid (se Bilaga 2). Straffansvar gäller för den som genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte. I det fall offret är under 18 år döms för människohandel även om gärningspersonen inte använt sig av otillbörliga medel för att genomföra brottet. Gemensamt för de omständigheter som nämns i bestämmelsen är att de på olika sätt syftar till att bemästra offrets fria och verkliga vilja, oavsett tilltänkt utnyttjande.

Gärningspersonerna och de offer som tvingas eller förmås att åka till Sverige kommer i de flesta fall från ursprungsländer där det råder en utbredd fattigdom, stor arbetslöshet och där det dessutom saknas sociala skyddsnät. Oftast befinner sig offret i en sådan utsatt situation att hon eller han inte ser någon möjlighet att säga nej till ett erbjudande om inkomst i ett annat land, trots att det kan stå klart att erbjudandet innebär en risk för att hon eller han kommer att utnyttjas på något sätt. Det här ska ses i relation till att det i destinationsländerna finns personer som är beredda att utnyttja offret och att det där finns ekonomiska förutsättningar för detta.

1.1 Människohandel för sexuella ändamål

Enligt Rikspolisstyrelsen är det svårt att uppskatta hur många som kan ha fallit offer för människohandel i Sverige under 2010. Antalet människohandelsoffer som uppdagas i Sverige beror till stor del på vilka resurser som polisen lägger ner på att uppdaga denna brottslighet samt på den erfarenhet och kompetens som finns inom polisorganisationen. Nivån på dessa insatser skiftar mellan polismyndigheter och ser olika ut från år till år. Det är inte heller möjligt att identifiera, eller ens lokalisera, alla offer, mestadels flickor och kvinnor, som nämns under telefonavlyssning eller iaktas under polisens spaning. Inte heller kan uppskattningen baseras uteslutande på antalet offer som ses som målsägande i människohandelsutredningar, eftersom flertalet av dessa utredningar resulterar i domar om koppleri/grovt koppleri.

Under 2010 upprättade polisen 31 anmälningar som rörde människohandel för sexuella ändamål. Under samma år dömdes tre personer för människohandel för sexuella ändamål och en person dömdes för medhjälp till samma brott. Därtill dömdes fem personer för grovt koppleri och fjorton för koppleri som varit av människohandelsliknande karaktär. Slutligen togs 336 lagföringsbeslut rörande köp av sexuell tjänst¹. Fler förundersökningar om människohandel, koppleri och köp av sexuell tjänst är pågående för vilka dom väntas falla under 2011.

¹ Summan av domslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse under 2010.

Den information som kommit in till polisen under 2010 visar att majoriteten offer är flickor och kvinnor. Under 2010 identifierades inga pojkar eller män som offer för människohandel för sexuella ändamål. De utländska flickor och kvinnor som rekryteras till Sverige för prostitutionsändamål kom under 2010 i första hand från Östeuropa (företrädesvis Rumänien, Estland, Tjeckien, Slovakien, och Ungern), Thailand och Nigeria. Här kan ett skifte tydligt skönjas. Under tidigare år kom majoriteten av dessa flickor och kvinnor från Estland, Polen och Ryssland.

Ansvariga för de brottsliga verksamheter som utretts under 2010 var män och kvinnor från Slovakien, Rumänien, Tjeckien, Sverige, Danmark, Estland, Nigeria, Kamerun, Uganda och Iran. Det förekom även fall där gärningspersonerna utnyttjade samma offer för flera olika ändamål. I ett fall utnyttjades t.ex. kvinnor från Polen både för hushållsarbete och för att begå egendomsbrott. Gärningspersonerna tjänade pengar på dessa offer också genom att teckna olika abonnemang och beställa varor för hundratusentals kronor i deras namn. I ett annat fall hotades kvinnliga och manliga bärplockare från Bulgarien med att de skulle säljas för prostitutionsändamål respektive tvingas begå stölder om de inte plockade tillräckligt med bär.

Människohandel som sker från Nigeria är sedan några år tillbaka ett omfattande problem i stora delar av Europa. Även i Sverige, främst i Göteborg, noterade polisen under 2010 en viss ökning av nigerianska kvinnor som utnyttjades för prostitutionsändamål. De gärningspersoner som låg bakom denna handel, både män och kvinnor, kom ursprungligen från bl.a. Nigeria, Kamerun, Uganda, Danmark och Iran.

Försäljningen av sexuella tjänster skedde i Sverige under 2010, liksom i andra länder, mestadels via internet. Annonserna på internet publicerades i de flesta fall av människohandlare eller hallickar, men är utformade så att sexköpare ska tro att det är de utsatta kvinnorna själva som ligger bakom dessa. I själva verket har kvinnorna oftast ingen vetskap om vad som faktiskt står i annonserna, särskilt inte de kvinnor som varken kan läsa eller skriva.

Liksom föregående år rapporterade polismyndigheterna under 2010 om fall av koppleri där flickor och kvinnor med mentala funktionshinder utnyttjats sexuellt av män. Offren var bosatta i Sverige och fallen rapporterades av polismyndigheterna i Västra Götalands och Skåne län.

1.2 Andra former av människohandel

Andra utnyttjandesyften som nämns i brottsbalkens människohandelsparagraf² är att människohandelsoffer kan exploateras i krigstjänst, för avlägsnande av organ, för tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte³.

Under 2010 upprättade polisen 53 anmälningar som rörde människohandel för andra ändamål. Anmälningarna rörde bl.a. människohandel för olika former av tvångsarbete och orimliga arbetsvillkor i takt med att inslaget av utländsk arbetskraft ökade under 2010. Anmälningarna innefattade även situationer där personer tvingats till Sverige för att tigga eller medverka i brottslig verksamhet.

Under samma år dömdes fem personer för människohandel för andra ändamål än sexuella. I ett fall tvingade en kvinna boende i Sverige fem polska kvinnor till Sverige för att begå egendomsbrott i en situation som innebar ett nödläge för dem. I ett annat fall tvingade två personer en rumänsk man till Sverige för att utnyttja honom för tiggeriverksamhet. I några fall av annan människohandel ogillades åtal beroende på att användande av otillbörliga medel eller exploatering inte kunde påvisas eller för att de misstänkta inte hade den kontroll som krävs över offret.

Liksom för människohandel för sexuella ändamål är det svårt att ge exakta uppgifter beträffande omfattningen av människohandel för andra ändamål till, genom och inom Sverige. Under 2010 bekräftades det att både barn och vuxna förts till Sverige för att tigga och begå brott som exempelvis stölder och bedrägerier. Informationen rörde främst offer och gärningspersoner från Central- och Östeuropa, företrädesvis från Bulgarien och Rumänien.

1.3 Handel med barn för sexuella och andra ändamål

I en studie gjord 2010 av Stockholms Universitet, Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, analyserades avkunnade domar om människohandel för sexuella ändamål och koppleri med barn sedan lagstiftningen infördes den 1 juli 2002⁴. Studien rörde totalt 144 utsatta personer varav 33 var flickor under 18 år när de exploaterades. Resultaten visar att de flickor som utnyttjats kom från tolv olika länder förutom Sverige. Analysen av rekryteringsprocessen visade att familjen och andra nära relationer utgör en potentiell risk för dessa flickor, dvs. människor i flickornas närmiljö utnyttjade dem på olika sätt innan de utsattes för koppleri eller föll offer för människohandlare. Vuxna i närmiljön svek också på andra sätt, bl.a. var föräldrarna ofta frånvarande i flickornas liv.

² 4 kap. 1 a § brottsbalken.

³ Med nödläge avses att offret är förhindrat att fritt bestämma över sina göranden och låtanden eller befinner sig i en verkligt svår belägenhet som inte är helt tillfällig eller övergående. Prop. 2009/10:152 Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel sid. 21.

⁴ ”Människohandel för sexuella ändamål och koppleri med barn. Hur förstås fenomenet i svenska domar?”

Av de 33 flickor som identifierades, kom fjorton från Sverige. Ingen av dessa bedömdes av domstolarna vara offer för människohandel. Istället fokuserade domsluten på olika former av koppleri.

Under 2010 bedrevs en förundersökning vid polismyndigheten i Skåne län som rörde en 17-årig slovakisk flicka som utnyttjats för sexuella ändamål. Två slovakiska män, 39 respektive 27 år gamla, dömdes av hovrätten till fängelse i tre år vardera för människohandel för sexuella ändamål.

En annan förundersökning under 2010 som bedrevs av polismyndigheterna i Skåne och Stockholms län ledde till att sammanlagt åtta personer dömdes av tingsrätten för brott mot en 16-årig flicka och en 21-årig kvinna från Nigeria. Två av de åtta dömda var kvinnor från Kamerun. Den ena dömdes till sex års fängelse för människohandel för sexuella ändamål och den andra till fängelse i två år samt fem års utvisning för medhjälp till människohandel för sexuella ändamål.

Ytterligare två uppmärksammade fall rörde Skåne. Det ena gällde en 14-årig flicka med lätta mentala funktionshinder som rymt från ett fosterhem och till slut hamnade i Malmöförorten Rosengård. Där utnyttjades hon sexuellt av flera män vid ett par tillfällen, bl.a. på en offentlig toalett. Ursprungligen åtalades tio män, varav tre bl.a. för människohandel för sexuella ändamål. Endast tre av dem dömdes och då för grovt bedrägeri, koppleri respektive köp av sexuell tjänst. I Skåne län dömdes också två tonårsflickor för koppleri till skyddstillsyn i kombination med samhällstjänst respektive ungdomsvård i tio månader. De dömdes för att ha sålt en 14-årig flicka med mentala funktionshinder till olika män vid upprepade tillfällen.

Ett fåtal förundersökningar som inleddes i Sverige handlade om människohandel av flickor och pojkar från sydöstra Europa för att utnyttjas för stölder och tiggeri. Vissa av dessa barn utnyttjades för stöldändamål på flera orter i Sverige samt i flera andra länder i Europa. Information registreras fortlöpande hos Rikskriminalpolisen som rör handel med barn för stöld- och tiggeriändamål till Sverige från Bulgarien, Rumänien och andra EU-länder.

1.4 Barnsexhandel

En brottstyp som bör ges större uppmärksamhet rör svenskar som begår sexualbrott mot flickor och pojkar i andra länder. Med barnsexhandel menas vanligen att en person med hemvist i Sverige, reser till ett annat land för att där sexuellt utnyttja en flicka eller pojke med hemvist i landet, mot någon form av ersättning. De brott som begås mot barnen är företrädesvis våldtäkt/grov våldtäkt mot barn, köp av sexuell handling av barn samt barnpornografibrott.

Enligt Polisens erfarenhet är det oftast organiserade grupper eller sammanslutningar av svenska män som begår dessa övergrepp utomlands. Gärningsmännen tar kontakt med barnen bl.a. genom besök på lokala bordeller, genom att söka kontakt med gatubarn eller genom kontakt med äldre

pojkar som kan erbjuda yngre barn för sexuella ändamål (sexuella övergrepp och/eller framställning av barnpornografi).

Rikskriminalpolisen bedrev under 2009–2010 ett projekt mot barnsexhandel inom ramen för regeringens uppdrag till Rikspolisstyrelsen för att förstärka insatserna mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål⁵. Syftet med projektet var en mer effektiv brottsbekämpning av sexualbrott

mot barn utomlands, ett förenklat förfarande för att lämna tips om dessa brott till polisen i Sverige och för att underlätta identifieringen av personer som misstänks utnyttja barn för sexuella ändamål utanför Sveriges gränser. Under projekt-tiden, januari 2009–december 2010, kartlades ett femtiotal svenska män som misstänktes resa utomlands i syfte att begå sexuella övergrepp mot barn.

5 Ju2008/7403/PO.

2. Inledning

Människohandelsbrott innefattar situationer där flera personer samverkar, vanligen i olika länder, för att rekrytera och sedan förmå ett offer att åka från ett ställe till ett annat och där utnyttjas för olika ändamål. Handel med människor är ett globalt växande problem som kräver en strategi med omfattande internationellt samarbete och som bygger på nationella åtgärder.

I sin senaste rapport från år 2010, *The Globalization of Crime – A Transnational Threat Assessment* rapporterar Förenta Nationernas organ för bekämpande av droger och brottslighet (UNODC) att över 140 000 offer för människohandel för sexuella ändamål utnyttjas varje dag i Europa. Årligen dras ca 70 000 nya offer in i denna handel i Europa och det finns, enligt rapporten, inga tecken på att antalet offer minskar.

2.1 Syftet med denna rapport

Årets lägesrapport från Rikspolisstyrelsen ger en bild av läget under 2010 rörande människohandel och därtill relaterad brottslighet inom, genom och till Sverige samt hur omfattningen och utbredningen förändrats sedan föregående års lägesrapport.

I separata bilagor redovisas:

- gällande svensk lagstiftning på området
- domar och information kring offer, gärningspersoner och påföljder som rör olika former av människohandel, koppleri och köp av sexuell tjänst/sexuell handling av barn
- statistik över antal anmälningar
- polismyndigheternas inrapporteringar till Rikspolisstyrelsen.

3. Brottsutvecklingen

3.1 Människohandel för sexuella ändamål

Rikskriminalpolisen får regelbundet information om de grupper och individer som är ansvariga för olika former av människohandel inom, genom och till Sverige. Denna information lämnas bl.a. av svensk och utländsk polis, PTN-sambandspoliserna⁶, frivilligorganisationer, allmänheten och Migrationsverket. Information, och de förundersökningar som bedrevs under 2010, visar att människohandel inte bara är ett storstadsfenomen utan att det även förekommer på mindre orter runt om i Sverige.

Enligt Rikspolisstyrelsen är det svårt att uppskatta hur många som var offer för människohandel i Sverige under 2010. Antalet människohandelsoffer som identifieras i Sverige beror till stor del på vilka resurser som polisen lägger ner på att uppdaga denna brottslighet samt på den erfarenhet och kompetens som finns inom polisorganisationen. Nivån på dessa insatser skiftar mellan polismyndigheter och ser olika ut från år till år. Det är inte heller möjligt att identifiera, eller ens lokalisera alla offer, mestadels flickor och kvinnor, som nämns under telefonavlyssning eller iakttas under polisens spaning. Inte heller kan uppskattningen baseras uteslutande på antalet offer som ses som målsägande i människohandelsutredningar, eftersom flertalet av dessa utredningar resulterar i domar om koppleri/grovt koppleri. Händelseförloppet i ett kopplerimål kan uppvisa mycket stora likheter med händelseförloppet i ett människohandelsmål, där den avgörande frågan är om offrets frihet kränkts vilket krävs för att någon ska dömas för människohandel.

Att flertalet lagföringar resulterar i koppleri/grovt koppleri istället för människohandel kan ha flera förklaringar. Det kan bero på att människohandelslagstiftningen fortfarande är en komplicerad och svårtillämpad lagstiftning. Gärningspersonerna har dessutom ändrat sina tillvägagångssätt under de senaste åren. Istället för att bruka våld och hot mot offren så erbjuder gärningspersonerna ofta ”bättre villkor” bl.a. i form av mer handlingsfrihet. Offren får dessutom behålla en större del inkomsterna. Detta är ett effektivt sätt att knyta offren till sig och göra dem beroende vilket resulterar i att offren är lojala mot gärningspersonerna och mindre benägna att vittna emot dem.

Under 2010 upprättade polisen 31 anmälningar som rörde människohandel för sexuella ändamål. Under samma år dömdes tre personer för människohandel för sexuella ändamål och en person dömdes för medhjälp till samma brott. Därtill dömdes fem personer för grovt koppleri och fjorton för koppleri som varit av människohandelsliknande karaktär. Slutligen togs 336 lagföringsbeslut rörande köp av sexuell tjänst⁷. Fler förundersökningar om människohandel, koppleri och köp av sexuell tjänst är pågående för vilka dom väntas falla under 2011.

⁶ Polis- och tullsamarbete mellan de nordiska länderna.

⁷ Det totala antalet domslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse under 2010.

Ovanstående statistik kan jämföras med situationen under 2009 då det också upprättades 31 anmälningar om människohandel för sexuella ändamål. Ingen av dessa anmälningar ledde till fällande domar. Istället dömdes sju personer för grovt koppleri, tre för koppleri, en för försök till koppleri och en för medhjälp till koppleri som varit av människohandelsliknande karaktär. Samma år togs 107 lagföringsbeslut rörande köp av sexuell tjänst.

Ökningen av antalet fällande domar om människohandel, koppleri och köp av sexuell tjänst från 2009 till 2010 beror på att polisen förstärkte insatserna mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål till följd av ett regeringsuppdrag under genomförandet av den nationella handlingsplanen⁸. Ökningen beror också på den metod- och kompetensutveckling som genomfördes i polisorganisationen under uppdragsperioden.

Information som polisen erhöll under 2010 visade att den absoluta majoriteten av offer är flickor och kvinnor. Under 2010 identifierades inte några pojkar eller män som offer för människohandel för sexuella ändamål. De utländska flickor och kvinnor som rekryterades till Sverige för prostitutionsändamål kom i första hand från Östeuropa (företrädesvis Rumänien, Estland, Tjeckien, Slovakien och Ungern) Thailand och Nigeria. Här kan ett skifte tydligt skönjas. Under tidigare år kom majoriteten av offren som identifierades från Estland, Polen och Ryssland.

Förändringar i offrens bakgrund och nationalitet kan förklaras av en försvagad nationell socio-ekonomisk situation eller vara ett resultat av EU-gemensamma politiska beslut. När viseringskraven för medborgare i de baltiska länderna upphörde, i samband med att olika länder i östra Europa blev medlemmar i EU, ökade t.ex. antalet människohandelsoffer i Sverige och inom EU. Ett annat exempel är den tillfälliga ökning under 2009–2010 av antalet nigerianska kvinnor som fördes till Sverige för prostitutionsändamål. Denna ökning sammanföll till viss del med att Norge införde ett förbud mot köp av sexuella tjänster. Likaledes har informationen om människohandelsoffer från Polen minskat de senaste fem åren som ett resultat av den starka ekonomiska tillväxten i landet; en tillväxt som också kom kvinnor till nytta.

Precis som under föregående år har det under 2010 inkommit fortlöpande information till Rikskriminalpolisen om handel med thailändska kvinnor som utnyttjas för prostitutionsändamål på thaimassagesalonger i Sverige och i bordeller utomlands. Många av dessa kvinnor reste med svenska viseringar som utfärdats av den svenska ambassaden i Bangkok.

⁸ JU2008/7403/PO samt Slutredovisningen av regeringens uppdrag till Rikspolisstyrelsen att förstärka insatserna mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål 2008–2010, POA 429-2253/08, sid 44.

3.1.1 PROFILER: GÄRNINGSPERSONER, ORGANISERADE NÄTVERK

De brottsliga grupperingar ansvariga för människohandelsbrott som uppdagades i Sverige under 2010 var av mindre storlek, men antas i många fall tillhöra större organiserade nätverk i offrens ursprungsländer. Grupperingarna, som mestadels bestod av män och några kvinnor, kom från olika länder med skiftande etnisk bakgrund och var knutna till organiserad brottslighet eller ingick i familjeliknande konstellationer. Många av de inblandade kvinnorna har tidigare själva varit utnyttjade för prostitutionsändamål och rekryterades senare som mellanhänder av någon högre upp inom det brottsliga nätverket. Förundersökningar och domar under 2010 visar att de som handlar med människor i vissa fall även ägnar sig åt annan brottslighet såsom narkotikabrott och grov stöld.

De personer som låg bakom de verksamheter som utreddes under 2010 var män och kvinnor som ursprungligen kom från Rumänien, Slovakien, Tjeckien, Danmark, Estland, Bosnien-Hercegovina, Sverige, Danmark, Polen, Nigeria, Kamerun och Uganda.

I stort sett samtliga som åtalades eller dömdes för människohandel för sexuella ändamål, eller för människohandelsliknande brott som koppleri/grovt koppleri under 2010, hade en anknytning till brottsoffrens ursprungsländer eller till länder där dessa varit bosatta. Detta innebar att gärningspersonerna hade kunskaper om brottsoffrens levnadsförhållanden samt deras ekonomiska och sociala förutsättningar i ursprungslandet. Dessa kunskaper utnyttjades av gärningspersonerna för att rekrytera och kontrollera kvinnorna. Några av gärningspersonerna vistades under längre eller kortare tid i Sverige, eller hade sin hemvist i landet. De behärskade det svenska språket, och ibland även engelska, samt besatt goda kunskaper om det svenska samhället.

3.1.2 OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL FÖR OLIKA ÄNDAMÅL

Enligt en rapport från 2008 från FN:s organ för bekämpande av droger och brottslighet (UNODC) genomförs 79 procent av den globala människohandeln för sexuella ändamål. Rapporten visar att majoriteten av dessa människohandelsoffer är flickor och kvinnor⁹.

I sin senaste rapport från år 2010, *The Globalization of Crime – A Transnational Threat Assessment* rapporterar UNODC dessutom att över 140 000 offer för människohandel för sexuella ändamål utnyttjas varje dag i Europa. Årligen dras närmare 70 000 nya offer in i denna handel i Europa och det finns inga tecken, enligt rapporten, på att antalet offer minskar.

Att majoriteten av offren för människohandel för sexuella ändamål globalt är flickor och kvinnor reflekteras även i den svenska statistiken. Sedan 1999 har alla kända offer för människohandel för sexuella ändamål, alternativt koppleri/

grovt koppleri varit flickor och kvinnor i åldrarna 13–45 år. I de fall där män eller pojkar fallit offer för människohandel i Sverige handlar det om andra ändamål än sexuella såsom stöldverksamhet, tiggeri och tvångsarbete.

Flertalet av de utländska flickor och kvinnor som utsattes för människohandel och därtill relaterad brottslighet i Sverige under 2010 tillhörde minoritetsgrupper i hemlandet, hade svårigheter att få anställning eller kom från en hemmiljö där det förekommit missförhållanden såsom misshandel, sexuella övergrepp och social utslagning. Många saknade kunskaper om hur det svenska samhället fungerar och om möjligheterna till att söka hjälp och skydd från polis, sociala myndigheter och frivilligorganisationer. Endast enstaka kvinnor och flickor förstod eller talade svenska och bara ett fåtal behärskade det engelska språket.

Olika erfarenheter och studier i Sverige och internationellt visar att offer för människohandel för sexuella ändamål ofta har ett bristande förtroende för myndigheter och inte är villiga att låta sig intervjuas av polisen, eller vittna mot sina angripare. De kan även sakna tilltro till de tolkar som finns tillgängliga eftersom dessa kan ha samma bakgrund som offret eller komma från samma plats eller land. Detta gör att offret kan känna oro för sin personliga säkerhet och för att kränkande och känslig information kan spridas i deras hemländer samt bland landsmän i destinationslandet. De kan även känna rädsla för repressalier från förövarna, skam och skuld över att tala om de allvarliga och förnedrande sexuella övergrepp de utsatts för, vilka ofta pågått under en längre tid. Det förekommer även fall där en gärningsperson initierat ett sexuellt förhållande med offret, något som kan skapa en ovilja hos kvinnan att ange sin ”partner”. Kvinnorna blir på så sätt mer lojala med gärningspersonerna och mindre benägna att vittna emot dem.

De kvinnor som utsatts för människohandel eller människohandelsliknande brott till Sverige under 2010 hade, liksom tidigare år, en likartad bakgrund. Det rörde sig om kvinnor som prostituerades för första gången eller kvinnor som utnyttjats i prostitutionsaktiviteter i många år. Det var också kvinnor som kom från en fattig bakgrund utan grundläggande utbildning eller kvinnor som kom från länder där arbetsmarknaden inte är öppen för dem eller där det sociala trygghetsnätet inte fungerar. I dessa länder är kvinnors rättigheter ofta begränsade eller saknas helt. För att tydliggöra vilka sociala, ekonomiska, juridiska och politiska förhållanden som offren lever under, vilka psykologiska mekanismer som styr människohandelsoffrens handlande och vad som ligger bakom offrets ibland påstådda ”frivillighet”, förordnas ofta sakkunniga experter i människohandelsmål.

Under 2010 utredde polisen ett ärende där flickor och kvinnor rekryterats via internet för att utnyttjas sexuellt av flera män samtidigt på hotell eller i lägenheter i Sverige. Under falska förespeglningar förmåddes offren att delta i sexuella handlingar, ofta i ett utsatt läge. Gärningspersonerna utnytt-

9 ”Global Report on Trafficking in Human Beings”, UNODC, 2008.

jade att flera av offren hade problematiska förhållanden till föräldrar, svårigheter i skolan och att de, i flera fall, varit utsatta för sexuella övergrepp. Vissa av de utsatta flickorna och kvinnorna uppgav att de deltog i de sexuella handlingarna som ett resultat av dåligt självförtroende och eftersom de sökte ”bekräftelse från män”. Efter övergreppen kände de skam och var i behov av långvarigt psykologiskt stöd och hälsovård.

Under 2010 rapporterade polismyndigheterna i Västra Götaland och Skåne fall av koppleri där flickor och kvinnor med mentala funktionshinder utnyttjats sexuellt. Offren var permanent bosatta i Sverige. Fallet i Västra Götaland rörde en kvinna som vårdades på en psykiatrisk klinik. När kvinnan var inskriven på ett sjukhus fortsatte hennes hallick att utnyttja henne sexuellt och förmedla sexköpare till henne på den låsta avdelningen. Mannen dömdes av tingsrätten till fängelse i fyra månader för koppleri. Domstolen ansåg att det förelåg försvarande omständigheter på grund av offrets utsatthet och dömde en sexköpare till villkorlig dom och dagsböter för köp av sexuell tjänst. Enligt domstolen hade mannen insett och varit medveten om kvinnans svåra situation men ändå betalade för att utnyttja henne sexuellt vid upprepade tillfällen.

3.1.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Information som inkom till polisen under 2010 visar att människohandlare och hallickar utnyttjar offrens sårbarhet för att få dem att lämna sin hemmiljö. Detta görs genom att erbjuda kvinnorna attraktiva försörjningsmöjligheter men också genom att erbjuda samhörighet som de har svårt att motstå på grund av sin redan utsatta situation. Vanligast är att kvinnor reser efter att ha ingått en överenskommelse med rekryteraren som de fått kontakt med via tidningsannonser, internet eller sociala medier som t.ex. Facebook, lokala rekryteringsbyråer eller ofta genom personliga kontakter t.ex. inom familjen.

Majoriteten av de kvinnor och flickor som upptäcktes under 2010 var medvetna om att de skulle komma att utnyttjas i prostitution men blev lurade när det gäller de verkliga villkoren, levnadsförhållandena, det ekonomiska upplägget, övergrepp och graden av personlig frihet. För en stor del av dessa kvinnor är övergreppen som de utsätts för av män som köper en sexuell tjänst och människohandlare redan normaliserade då de utnyttjats i prostitution under kortare eller längre tid i hemlandet och/eller har tidigare utsatts för sexuella övergrepp.

Informationen visade också att de som var offer för människohandel under 2010 förväntades betala tillbaka en summa pengar för resehandlingar, kostnader för resor och andra kringkostnader till människohandlarna och hallickarna. Detta skapade en skuldfälla som gör att låntagaren aldrig kan tjäna tillräckligt för att kunna göra sig skuldfri. Människohandlarna behöll dessutom vanligen hela eller större delen av inkomsterna. Den ursprungliga skulden ökade eftersom kvinnorna förväntades betala för olika kringkostnader i destinationslandet såsom kostnader för annon-

sering och lokalhyra, transporter, hygienartiklar, kondomer, städning och mat – ett kostnadsansvar som offret inte fick information om under rekryteringsskedet.

Människohandlarna använde oftast flyg, bil, buss eller färja för att transportera flickorna och kvinnorna till Sverige. Gärningspersonerna anskaffade ibland falska eller andra personers passhandlingar för att dölja sin egen och offrens verkliga identitet, för att kringgå krav på visering eller för att undvika upptäckt i de fall en gärningsperson är efterlyst.

När kvinnorna kom till Sverige fick de i många fall själva ta sig till en överenskommen adress, oftast en lägenhet, eller så fördes de dit av gärningspersonerna. Kvinnorna utnyttjades för prostitutionsändamål i lägenheter som hyrts i andra hand eller i hyrda hotellrum. Det förekom också att hallickarna och människohandlarna eskorterade kvinnorna till en sexköpares bostad eller till hans hotellrum. Detta förfarande minskade risken för upptäckt och ledde till färre kringkostnader för t.ex. lokaler. Skuldsatthet till människohandlarna och hot om att skada kvinnorna eller deras närstående gjorde att kvinnorna mycket sällan vågade fly.

Intervjuer med de utsatta kvinnorna visade att gärningspersonerna ofta instruerade offren att påstå att de frivilligt bedrev prostitutionsverksamhet i egen regi om de skulle anträffas av polis. Verksamheterna var väl organiserade och kunde styras i stort sett från vilket land som helst. Det var därför ibland svårt att få fram otvetydiga bevis som knöt människohandlare och hallickar fysiskt till offren.

Enligt Stockholmspolisen har de estniska kriminella nätverken de senaste åren ändrat sina metoder för hur de inkasserar sina inkomster. Idag avkrävs de utsatta kvinnorna en fast summa på motsvarande ca 2000 kronor per dag, istället för som tidigare hälften av det intjänade dagsbeloppet. Detta var också fallet under 2010. Ofta fick kvinnorna betala en fast summa per dag oberoende av hur många sexköpare som utnyttjade dem.

Information visade att människohandlarna sällan eller aldrig besökte lokalen där kvinnorna utnyttjades och att de enbart i undantagsfall visade sig offentligt tillsammans med offren. För att försvåra upptäckt överlämnades inkomsterna till gärningspersonerna på offentliga platser eller under färd med allmänna kommunikationsmedel. Huvudmännen, dvs. de som befinner sig högre upp i de kriminella nätverken, visade sig överhuvudtaget inte i Sverige utan skickade istället ”platschefer”.

3.1.4 MÄNNISKOHANDEL: OFFREN FRÅN NIGERIA

Människohandel för sexuella ändamål med offer från Nigeria är sedan några år tillbaka ett omfattande problem i stora delar av Europa. Även i Sverige, främst i Malmö, Göteborg och Stockholm, hanterade polisen under 2010 enstaka fall där nigerianska kvinnor utnyttjades i prostitution.

De flesta av dessa kvinnor kommer från Benin City i Edo-staten där kvinnoförtryck och fattigdom är allvarliga problem och den viktigaste orsaken till människohandel för sexuella ändamål¹⁰.

Rekrytering av offren sker främst genom att de utsätts för en voodoo¹¹-ritual genom vilken människohandlaren tar kontroll över sina offer. En präst genomför en så kallad ”juju-ritual” med hjälp av olika personliga föremål, kvinnans hår eller naglar för att framkalla övernaturliga krafter. Religiösa symboler från kristendomen och islam integreras i ritualerna för att göra dem särskilt starka. Dessa ritualer används för att påminna kvinnan om att delar av henne finns kvar hos en präst i Nigeria oavsett var hon än befinner sig.

Ritualerna tvingar kvinnan att följa ett visst beteende eller fullgöra ett visst åtagande. Kvinnorna förmås att tro att om de bryter sina löften kommer de eller deras familj att drabbas av olycka. Samtidigt anses voodoo-ritualerna erbjuda skydd för kvinnorna om de fogar sig.

Kvinnor som har genomgått en utbildning är inte lika lättpåverkade eller utsatta som kvinnor som inte har fått möjlighet att utbilda sig. Kvinnorna är ofta rädda för att inte bli trodda och först när ett förtroende byggs upp mellan dem och förhållsledarna berättar kvinnorna om vad de utsatts för. Erfarenheter från bl.a. Tyskland visar också att det första steget i kontakt med kvinnor som utsatts för kontrollerande voodoo-ritualer är att visa acceptans för deras religiösa tro¹².

Strukturen kring de kontrollerande ritualerna inbegriper ofta en människohandlare, ett offer och en så kallad *madam*. Människohandlaren står för utlägg för resa och nödvändiga dokument och ser till att offret ingår den rituella pakt som skuldsätter henne och därmed tvingar henne att utnyttjas. Ofta använder människohandlarna en kvinna, *madamen*, som ofta tidigare själv varit utsatt för prostitution för att utnyttja de andra kvinnorna i prostitution. I vissa fall är *madamen* fortfarande utsatt för prostitution vilket kan försvåra för polisen att klargöra rollerna i nätverken och vem som är gärningsperson/offer.

Många av dessa kvinnor är medvetna om, eller anar, att de kommer att utnyttjas i prostitution i destinationslandet, men hålls ovetande om hur länge och under vilka villkor. Deras livsvillkor i hemlandet gör det omöjligt för dem att undvika människohandlarna. Skulden, som kan uppgå till 400–800 000

kronor, överstiger kraftigt människohandlarens utlägg. Detta innebär att kvinnan tvingas ”arbeta av” sin skuld genom prostitution under lång tid och inte sällan under slavliknande förhållanden.

Både norsk och svensk polis har erhållit information om att de unga nigerianska kvinnor som utsatts för människohandel för sexuella ändamål i Norge ofta reser på egen hand från Italien och Spanien, med Sverige som transitland efter inresa till Skavsta flygplats. Därifrån reser kvinnorna vidare med buss till Norge. Svensk polis har, i samarbete med norsk polis, genomfört åtgärder för att förhindra eller försvåra denna transitering.

I Sverige uppmärksammades under 2010 främst tre grupperingar som bedrev människohandel från Nigeria. Omfattningen var dock inte så stor som befarades efter det att Norge kriminaliserade köp av sexuella tjänster den 1 januari 2009. Dessa tre grupperingar var huvudsakligen verksamma i Stockholm, Göteborg och Malmö. Polisen kunde konstatera, bl.a. genom att följa transaktioner mellan huvudaktörerna i de svenska grupperingarna, att nätverkens huvudaktörer befann sig i Spanien och Nigeria. Som ett direkt resultat av den svenska sexköpslagen är det svårare att placera ut kvinnorna i gatuprostitution. Brottsnätverken annonserade därför istället på internet för att på så sätt försöka komma i kontakt med sexköparna. Det bör understrykas att exponeringen på internet samtidigt underlättade för polisen att undersöka de individer och nätverk som organiserar handeln samt att lokalisera sexköpare och offer.

Ett ärende av särskilt intresse

I december 2009 genomförde polisen i Stockholm och Malmö ett gemensamt tillslag i ett ärende rörande misstänkt människohandel för sexuella ändamål och grovt koppleri av kvinnor från Västafrika. Ärendet initierades genom en operativ underrättelse som upprättats vid Rikskriminalpolisens underrättelsetjänst. I december 2010 dömdes sammanlagt åtta personer av Stockholms tingsrätt för brott mot en 16-årig flicka och en 21-årig kvinna från Nigeria. Två av de åtta dömda var kvinnor från Kamerun. Den ena dömdes till sex års fängelse för människohandel för sexuella ändamål och den andra till fängelse i två år samt fem års utvisning för medhjälp till människohandel för sexuella ändamål. En man från Uganda dömdes till fängelse i ett år och sex månader för grovt koppleri och en man från Danmark dömdes till fängelse i ett år för försök till grovt koppleri. En kvinna från Nigeria, en man från Iran och en man från Danmark dömdes till villkorlig dom för koppleri och en man med svenskt medborgarskap, men ursprungligen från Rwanda, dömdes till skyddstillsyn för koppleri.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot en gärningsperson och dömdes denne även för koppleri. Påföljden om två års fängelse stod dock fast. Vidare skärpte hovrätten straffet för ytterligare en gärningsperson som dömdes till fängelse

10 ”Sexuell trafficking från Nigeria: ett allt mer uppmärksammat problem”. Rapport från Sveriges ambassad i Abuja, Nigeria. 2010-02-08.

11 Voodoo är en del av en grupp västafrikansk och haitiska animistiska religioner.

12 Telemeddelande från Sveriges ambassad i Berlin. 2009-06-26.

ett år och sex månader för koppleri. Domstolen ändrade brottsrubriceringen och dömde en tredje gärningsperson för medhjälp till människohandel för sexuella ändamål och ändrade påföljden till fängelse i ett år. Slutligen sänkte hovrätten skadeståndet till de två målsägandena från 300 000 till 250 000 vardera.

3.1.5 FÖRSÄLJNING OCH KÖP AV SEXUELLA TJÄNSTER VIA INTERNET

Försäljningen av sexuella tjänster sker idag i Sverige, liksom i andra länder, mestadels via internet. Under 2010 biträdde därför Rikskriminalpolisens IT-brottssektion polismyndigheterna i flera utredningar där annonser för försäljning av sexuella tjänster hade publicerats på internet. Gärningspersonerna publicerade annonserna på webbsidor och utformade dem så att sexköpare skulle få intrycket att offren själva var ansvariga för annonserna. I verkligheten hade kvinnorna oftast ingen vetskap om vad som faktiskt beskrevs i annonserna. Detta gällde både svenska och utländska kvinnor och flickor, men blev tydligast i fallen med flickor och kvinnor med romskt och nigerianskt ursprung som inte kunde läsa eller skriva. Under 2010 fick Rikskriminalpolisen information om att sociala medier såsom Facebook och populära diskussionsfora används i syfte att rekrytera flickor och kvinnor för prostitutionsändamål.

Under 2010 användes bland annat följande webbplatser för att publicera annonser där kvinnor och flickor bjöds ut för prostitutionsändamål.

- Stockholm Top Escort
- Secretary Academy eller Sexwork
- Thumblogger
- Sthlmtjejer
- Best Forums
- Sex Work
- Cityflore
- Sexy Stockholm City Escorts
- CityofLove
- Rosa Sidan

På bland annat webbplatsen Stockholm Top Escorts och diskussionsforumet Flashback förekom också eskortrecensioner och utbyte av erfarenheter mellan sexköpare om säkerhet och bästa tillvägagångssätt för att genomföra köp av sexuella tjänster.

Ingen av webbplatserna kunde lokaliseras till en server i Sverige. Istället kunde polisen konstatera att de flesta webbplatserna fanns lagrade på servrar i USA, men också i Tjeckien, Nederländerna, Danmark och Spanien. Webbplatsadministratörerna använde sig ofta av olika tjänster som analyserar besöksstrafiken för att få fram var användarna finns geografiskt, och därmed ge möjlighet att skraddarsy annonserna till rätt mottagargrupp och del av landet.

Informationen under 2010 visade att sexköpare beställde kvinnor och flickor till Sverige via internet för att utnyttja dem sexuellt genom att ringa en bokningscentral, s.k. call-center, i utlandet. Dessa centraler var belägna i länder såsom Ukraina, Storbritannien, Ungern, Ryssland, Moldavien, Tjeckien. Resor och hotellrum beställdes troligtvis av bokningscentralen, och sedan skickades kvinnorna till Sverige eller till något annat land beroende på sexköparens önskemål. Information om tid och plats för överenskomna sexköp förmedlades till offren och sexköparna genom webbsidor och mejl, men också via SMS. På webbsidorna framgick ofta i klartext att sexköparen förväntades sätta in en viss del, oftast hälften, av köpesumman på ett konto och sedan betala resterande summa kontant till kvinnan.

Under 2010 identifierades flera av de annonsnamn som förekom på två stora webbplatser som tillhörande ungerska kvinnor. Informationen tydde på att en eskortfirma i ett tredje land stod bakom rekrytering, transport till och logi i Sverige. Eskortfirman krävde som betalning femtio procent av förtjänsterna från offren. Europol och polisen i Storbritannien uppmärksammade också under 2010 en reell ökning av gärningspersoner och offer från Ungern.

Många av de kvinnor som såldes för prostitutionsändamål genom eskortverksamheter under 2010 såldes även i andra länder. Kvinnorna annonserades ut till försäljning på svenska annonsplatser under några veckor innan planerad ankomst till Sverige. Andra kvinnor hade svenska mobilnummer redan innan ankomsten till Sverige, men uppgav i annonserna att de inte svarade på detta nummer förrän de hade anlänt. De utländska mobilnumren uppdaterades till svenska nummer på annonsplatsen efter kvinnornas ankomst till Sverige. Genom webbsidorna fanns det både möjlighet att beställa en kvinna till sitt hem/hotell (s.k. out-call) eller besöka kvinnan i en lägenhetsbordell eller på ett hotellrum (s.k. in-call).

Rikskriminalpolisen kan konstatera att ämnen som rör eskortservice och prostitution engagerar. På det svenska diskussionsforumet Flashback finns hundratals sidor med tusentals diskussionstrådar kring dessa ämnen. Vissa av trådarna innehåller recensioner, skrivna av sexköpare, om kvinnor som utnyttjas för prostitutionsändamål. Recensionerna rör huruvida kvinnan motsvarar förväntningarna, hennes utseende och hennes villighet att utföra de ”tjänster” som utlovats på webbplatsen, om den kvinna som beställts är den som dyker upp, om hennes fysiska attribut och annan, för sexköparen, viktig information. Liknande trådar finns på webbforumet Secretary Academy som dessutom är indelat i olika regioner; Sverige, andra nordiska länder, Europa och Thailand.

I ett flertal av de fall som Rikskriminalpolisen granskat under 2010 fanns det misstankar om att försäljningen organiserades av brottsgrupper eller nätverk. Webbsidor innehöll bilder av ett större antal kvinnor som fotograferats i samma miljö och/eller var knutna till e-postadresser med

liknande namn eller tema, eller till samma mobilnummer. Annonserna publicerades dessutom på olika webbplatser runt samma datum. Upphovsmännen till många av webbannonserna var dock ofta svåra att spåra eftersom de publicerades på öppna legitima webbsidor och diskussionsfora.

3.2 Andra former av människohandel

Brottsbalkens människohandelsparagraf¹³ kan också användas i situationer där offret exploateras i krigstjänst, för avlägsnande av organ, för tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte¹⁴.

Under 2010 dömdes fem personer för människohandel för andra ändamål än sexuella. I några fall av annan människohandel ogillades åtal eftersom det inte gick att bevisa att de misstänkta hade använt otillbörliga medel, för att någon exploatering inte hade kunnat påvisas eller för att de misstänkta inte hade den kontroll som krävs över offret. Den inrapportering som gjorts till Rikspolisstyrelsen under 2010 tyder på att antalet anmälningar, inledda förundersökningar och lagföringar rörande annan människohandel ökade mer än när det gäller människohandel för sexuella ändamål under samma år. Under 2010 upprättade polisen 31 anmälningar om människohandel för sexuella ändamål och 53 anmälningar som rörde människohandel för andra ändamål än sexuella. De sistnämnda anmälningarna rörde framförallt situationer där personer förts till Sverige av kriminella grupper från andra länder för att utnyttjas i tiggeri, för tvångsarbete eller för att medverka i brottslig verksamhet.

Enligt Rikspolisstyrelsen finns det flera orsaker till att antalet anmälningar om annan människohandel ökat mer än antalet anmälningar om människohandel för sexuella ändamål. Antalet rapporterade fall av annan människohandel ökade under 2008–2010 inom hela EU, bl.a. eftersom bekämpningen av dessa brott prioriterats inom det europeiska lagstiftnings- och polisarbetet. EU:s utvidgning resulterade dessutom i att organiserade brottsnätverk ändrade sin verksamhet till att också omfatta handel med utsatta människor för andra ändamål än sexuella. Dessutom har dessa relativt nya brottsformer fått mycket uppmärksamhet i svensk och utländsk media de senaste åren.

Gränspolisavdelningarna i storstadslänen har fått ett tydligare ansvar för att bekämpa människohandel för andra ändamål än sexuella. Rikspolisstyrelsens utbildningsinsatser och spridning av information under 2008–2010 fokuserade på samtliga former av människohandel vilket lett till ökad kunskap inom polisorganisationen. Ökad kunskap om problematiken gör att brotten lättare upptäcks och fler anmälningar görs.

¹³ 4 kap. 1 a § brottsbalken.

¹⁴ Med nödläge avses att offret är förhindrat att fritt bestämma över sina göranden och låtanden eller befinner sig i en verkligt svår belägenhet som inte är helt tillfällig eller övergående. Prop. 2009/10:152 Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel sid. 21.

3.2.1 TVÅNGSARBETE ELLER SITUATION SOM INNEBÄR NÖDLÄGE

Inom flera sektorer på den svenska arbetsmarknaden används i allt högre grad utländsk arbetskraft som ofta rekryteras med hjälp av utländska bemanningsföretag. I takt med att inslaget av utländsk arbetskraft ökade på den svenska arbetsmarknaden skedde även en ökning av antalet polisanmälningar gällande bl.a. dåliga arbetsförhållanden, orimliga arbetsvillkor och löner, svårigheter att få ut inarbetad lön, men även rörande människohandel för tvångsarbete.

Under 2010 inkom rapporter om att utländska arbetstagare som utlovats arbeten inom byggbranschen eller inom jordbruk, hotell, restaurang och andra serviceyrken, erhöll information av gärningspersonerna om att arbetsförhållandena ändrats först i samband med resan till eller strax efter ankomsten till Sverige. Dessa personer försattes därmed i en situation där de antingen tvingades acceptera avsevärt försämrade arbetsvillkor, eller helt förlorade möjligheten till arbete. Dessa fall medförde vissa utredningssvårigheter för Polisen eftersom det var oklart om fallen rörde sig om människohandel för tvångsarbete, eller om de skulle ses som bedrägeri eller avtalsbrott. Uppgifter inkom också till Rikskriminalpolisen om att oseriösa svenska arbetsgivare hotade utländska personer som arbetade illegalt i Sverige med att avslöja den illegala vistelsen för myndigheterna.

Ett ärende av särskilt intresse

Under 2010 dömdes en kvinna av tingsrätten i Solna för människohandel för andra ändamål och bedrägeri m.m. till två års fängelse. Domstolen ansåg det bevisat att hon utnyttjat fem polska kvinnor för att begå egendomsbrott (stölder) i en situation som inneburit ett nödläge för dem. Dessutom fann tingsrätten det klarlagt att kvinnan hade för avsikt att utnyttja alla målsäganden för att anskaffa mobiltelefoner, mobilabonnemang och olika varor från postorderföretag. Telefonabonnemangen användes för samtal inom Sverige, till Irak och Polen efter det att innehavaren av abonnemanget återvänt till Polen. Gärningspersonen använde också samma tillvägagångssätt för att handla varor på olika postorderföretag efter att målsägandena återvänt till Polen. Domen överklagades till hovrätten som i juni 2011 ogillade åtalet för människohandel. Påföljden ändrades till tio månaders fängelse för bedrägeri, häleri, hot mot tjänsteman och snatteri.

3.2.2 MÄNNISKOHANDEL FÖR TIGGERI OCH BROTTSLIG VERKSAMHET

Gränspolisen har som uppgift att bevaka Sveriges yttre gränser, att granska om inresande har giltiga resehandlingar och att söka efter efterlysta personer. Gränspolisen ska dessutom inhämta information om gränsöverskridande brottslighet såsom människohandel och människosmuggling. I Stockholm och Skåne län har gränspolisavdelningen också ett utredningsansvar avseende förundersökningar som rör människohandel för andra ändamål än sexuella.

Liksom för människohandel för sexuella ändamål och tvångsarbete är det svårt att ange exakta uppgifter om omfattningen av människohandel för andra ändamål till, genom och inom Sverige. Under 2010 blev det tydligt att människor förts till Sverige för att tvingas till tiggeri och för att medverka i brottslig verksamhet. Majoriteten av dessa kringresande gärningspersoner och deras offer kom från Rumänien, Vitryssland och Bulgarien. I vissa kommuner resulterade detta i diskussioner om att förbjuda tiggeri på allmän plats i syfte att underlätta utredningar om människohandelsbrott. Ett sådant förbud i kommunens lokala ordningsstadga strider dock mot ordningslagen och anses vara en alltför långtgående inskränkning i den enskildes frihet.

I februari 2010 beslutade polisen om och verkställde avvisningen av 26 rumänska romer som tillfälligt bodde i en lägenhet utanför Stockholm. Enligt polisen ägnade sig dessa åt tiggeri och kunde därför avvisas med hänvisning till utlänningslagen 8 kap. 2 §; "...när en utlänning under sin vistelse i Sverige inte kommer att försörja sig på ett ärligt sätt"¹⁵. Efter det att media uppmärksammat avvisningarna tog Justitieombudsmannen (JO) initiativ till en utredning av fallet¹⁶. JO riktade allvarlig kritik mot Polisen och menade att tiggeri endast är straffbart i förening med andra omständigheter, exempelvis när den som tigger använder sig av hot eller misshandel.

Information under 2010 om misstänkt människohandel för andra ändamål där personer tvingats till Sverige av kringresande kriminella grupper från andra länder för att begå brott rör främst offer och gärningspersoner från Central- och Östeuropa (Rumänien, Bulgarien, de baltiska länderna, Polen och Slovakien). Offren anmälde oftast inte själva att de utsatts för människohandel eftersom de kände ett bristande förtroende för rättsvårdande myndigheter och var rädda för repressalier. Dessutom såg de utnyttjade individerna inte sig som brottsoffer, var underåriga eller hade mentala funktionshinder.

De ansvariga utländska kriminella grupperingarna var välorganiserade och systematiska i sin brottsutövning, särskilt när det gällde tillgrepps- och bedrägeribrott. Brottsligheten var oftast av seriekaraktär och omfattade flera länder. Gärningspersonerna och offren förflyttade sig snabbt mellan läns- och landsgränser och ersatte regelmässigt fordon och personer i grupperingarna. Information bekräftade att ett antal individer inom dessa grupperingar hade tvingats att begå brott och att de sålunda kunde vara offer för människohandel.

Många av dessa grupperingar består av familjekonstellationer med komplicerade lojaliteter mellan gärningsperson och offer. Detta blir särskilt tydligt i de ärenden som rör barn eftersom barnen många gånger saknar andra anhöriga än de som tvingat dem att stjäla eller tigga. Det kan också vara svårt att identifiera personer inom de kringresande familjerna eftersom familjemedlemmarna ofta har flera olika ID-handlingar och är negativt inställda till myndigheters inblandning.

15 Utlänningslagen (2005:716) 8 kap. 2 § första stycket 2.

16 Riksdagens ombudsmän- JO. Diarienummer 6340-2010.

Problemet med kringresande grupper som utnyttjar människor för tiggeri- och stöldändamål har ökat sedan EU:s gränser utvidgats med färre gränskontroller som resultat. Dessa grupper ser ut att ha utvecklat en medveten strategi att begå brott med lågt straffvärde som sällan utreds. Detta leder till att gärningspersonerna undkommer straff och att registreras i brottsregister vilket gör det svårare för polismyndigheterna att upptäcka seriebrottsligheten. Den nationella seriebrottsstrategin som är under uppbyggnad kommer att innebära ökade möjligheter att identifiera och bekämpa misstänkt människohandel och ger, i sin tur, ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i bekämpning av seriebrotten.

Ett ärende av särskilt intresse

Under 2010 dömdes två rumänska medborgare till tre års fängelse samt åtta års utvisning för människohandel. Domstolen ansåg det vara styrkt att gärningspersonerna hade fört en rumänsk man med mentala funktionshinder till Sverige och tvingat honom att tigga på olika platser för deras räkning. Domstolen ansåg att tiggeri i det här fallet var att jämföra med en form av tvångsarbete. Omständigheterna var speciella eftersom mannen "hade varit särskilt mottaglig för påverkan och lätt att underkuva". Att han därtill förts till ett främmande land där han varken kunde språket eller hade ekonomisk möjlighet att påverka sin situation gjorde att han var helt utlämnad åt gärningspersonerna.

3.2.3 UTLÄNDSKA BÄRPLOCKARE I SVERIGE

Bärplockning för kommersiella ändamål i Sverige utförs till stor del av tillfällig utländsk arbetskraft och äger huvudsakligen rum under sommar- och de tidiga höstmånaderna. Efter att bären plockats säljs dessa vidare till mat- och läkemedelsindustrin. Under de senaste åren har samarbete mellan olika aktörer i branschen ökat, och lett till en högre grad av specialisering och utpräglad rollfördelning mellan aktörerna. Vissa aktörer fungerar som inköpare på plats i skogarna och har på så sätt direktkontakt med bärplockarna, medan andra fungerar som grossister, och har ansvar för vidareförsäljning till svenska och utländska kunder.

Bärplockare rekryteras framför allt från Thailand, men kommer också från andra länder såsom Vietnam, Bangladesh, Kina, Ukraina och Bulgarien. Under 2010 beviljade Migrationsverket tillfälliga arbetstillstånd till närmare 4 500 thailändska medborgare som bärplockare.

De senaste åren har uppgifter inkommit till Rikskriminalpolisen som gör gällande att bärplockare från bl.a. Thailand och Bulgarien vilseleddes redan vid rekryteringen i hemlandet. De utlovades villkor och förtjänstmöjligheter som inte uppfylldes vid ankomsten till Sverige eller vid kontraktets slut. Många arbetstagare berättade om uteblivna löneutbetalningar, undermålig bostadsstandard, men också om akut brist på mat och vatten. Dessutom utövade eller hotade vissa arbetsgivare med våld när bärplockarna vägrade

att överlämna passhandlingar, telefoner och andra ägodelar. Vissa arbetsgivare hotade också bärplockare med att de skulle tvingas att utföra stölder (män) eller utnyttjas i prostitution (kvinnor) om de inte plockade tillräckliga kvantiteter bär.

Många bärplockare skuldsatte sig i hemlandet för att kunna betala resan till Sverige. Denna skuldsättning gjorde dem extra sårbara och lätta att utnyttja. De saknade kunskaper om svenska förhållanden och i det svenska språket, vilket gjorde att de inte kunde bedöma riskerna med att resa till och arbeta i Sverige. Många bärplockare tjänade inte tillräckligt för att täcka kostnader för resa och logi, trots en relativt god tillgång på bär och långa arbetsdagar och är nu skuldsatta.

Rikspolisstyrelsen kan konstatera att ett ökat samarbete mellan berörda myndigheter och arbetsmarknadens parter är nödvändigt och bör utvecklas för att effektivt kunna motverka att utländsk arbetskraft utnyttjas på ett otillbörligt sätt, med orimliga arbetsvillkor, utebliven lön och under slavliknade förhållanden.

Ett ärende av särskilt intresse

Rikskriminalpolisens underrättelsetjänst upprättade en operativ underrättelse gällande människohandel inom bärplockningsindustrin i Gävleborgs län under hösten 2010. Denna ledde till en förundersökning som bedrevs vid Rikskriminalpolisens utredningssektion.

Informationen byggde på poliskontroller som utförts i området samt förhörsuppgifter med bärplockare som lämnats i samband med att brottsanmälningar mottagits på lokal nivå. Samtliga identifierade brottsoffer hade vid utredningens början lämnat Sverige och det bedömdes att de misstänkta gärningsmännen inte skulle kunna fortsätta sin verksamhet eftersom bärsäsongen led mot sitt slut. Åklagarmyndigheten beslöt därför att lägga ned förundersökningen. Informationen och den samverkan mellan myndigheter som byggdes upp, både nationellt och internationellt, lade grund för Rikskriminalpolisens och Polismyndigheten i Gävleborgs läns arbete mot liknande brottslig verksamhet under 2011.

3.2.4 HANDEL MED ORGAN

Information om handel med mänskliga organ med kopplingar till Sverige är ytterst begränsad. Det finns dock bekräftad information om personer bosatta i Sverige som valt att resa utomlands för att köpa organ och en organtransplantation. Det är okänt i vilken omfattning denna handel äger rum, men en möjlig indikator på omfattningen är antalet personer som söker eftervård i Sverige efter att ha genomgått en transplantation utomlands. Enligt en publicerad studie vid Karolinska Institutet beräknas det, sedan 1980-talet, finnas ett trettiofall av njurtransplanterade i Sverige som opererats utomlands, och sedan fått vård på svenska sjukhus¹⁷.

3.2.5 NYA TRENDER

Under 2010 informerades Rikskriminalpolisen om att kvinnor rekryteras i länder i Östeuropa för att transporteras till länder i Västeuropa i syfte att utnyttjas ekonomiskt. Kvinnorna utlovas välbetalda arbeten i Tyskland, Storbritannien och Sverige. Väl på plats i destinationslandet används kvinnornas identiteter för att registrera firmor, öppna bankkonton, ansöka och erhålla olika former av bidrag. Några av de utnyttjade kvinnorna uppgav att de också utnyttjades för sexuella ändamål. Bekräftad information i Sverige under 2010 relaterat till misstänkta människohandelsbrott visar att offrens identiteter användes för att göra postorderbeställningar, teckna mobiltelefonabonnemang och liknande transaktioner. I vissa fall kände offren till ändamålet med resan men var omedvetna om att de inte skulle få någon ersättning. Dessa ekonomiska utnyttjanden av offren pågick långt efter det att de lämnat landet. I andra destinationsländer var flera av offren analfabeter och behärskade enbart sitt egna språk. Omfattningen av detta utnyttjande i Storbritannien under 2010 var så stor att en process för att ändra lagstiftning och regelverk för att komma till rätta med problemet påbörjades.

3.3 Handel med barn för sexuella och andra ändamål

I de förundersökningar som bedrevs i Sverige under år 2010 rörande människohandel för sexuella ändamål och liknande brott som koppleri/grovt koppleri, förekom inte några brottsoffer under tolv år. Hitintills har alla barn som fallit offer för människohandel för sexuella ändamål i Sverige sedan lagstiftningen infördes 2002, med ett undantag, varit flickor i åldrarna 16–17 år.

I en studie vid Stockholms Universitet, Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, analyserades avkunnade svenska domar om människohandel för sexuella ändamål och koppleri med barn sedan lagstiftningen infördes den 1 juli 2002¹⁸. Studien, som redovisades 2010, omfattade 144 utsatta personer av vilka 33 var flickor under 18 år när de exploaterades. Resultaten visade att de flickor som drabbades kom från tolv olika länder utöver Sverige såsom Albanien, Bosnien och Hercegovina, Estland, Finland, Kosovo, Litauen, Polen, Rumänien, Ryssland, Serbien och Montenegro, Slovakien och Ungern. Analysen av rekryteringsprocessen visade att familjen och andra nära relationer är en potentiell risk för flickorna. Det visade sig att det fanns människor i flickornas närmiljö som utnyttjade dem, något som flickorna inte kunde värja sig mot. Vuxna i flickornas närmiljö svek också på andra sätt genom att föräldrarna ofta var frånvarande. Av de 33 flickorna var fjorton från Sverige. Ingen av dessa bedömdes av domstolarna att vara offer för människohandel utan domsluten rörde istället olika former av koppleri. Studien visade också att barn själva fattar egna beslut för att undkomma en destruktiv miljö.

18 ”Människohandel för sexuella ändamål och koppleri med barn. Hur förstås fenomenet i svenska domar?”

17 Dagens Nyheter 25 mars, 2011

Många barn lämnade en riskmiljö för en ny och hade svårt att förutse konsekvenserna av dessa beslut.

Under 2010 bedrev polismyndigheten i Skåne län en förundersökning rörande en 17-årig slovakisk flicka som utnyttjades för sexuella ändamål. Två slovakiska män, 39 respektive 27 år gamla, dömdes av hovrätten till fängelse i tre år vardera för människohandel för sexuella ändamål. Båda gärningsmännen dömdes till att betala skadestånd till målsägande. En 63-årig svensk man dömdes av hovrätten till åtta månaders fängelse för koppleri. Två män stod åtalade i tingsrätten för köp av sexuell handling av barn men dömdes för köp av sexuell tjänst. Detta då utredningen inte gav stöd för att de vid gärningen insett eller hade skälig anledning att anta att flickan var under 18 år. En av de två männen friades i hovrätten.

En annan förundersökning som bedrevs gemensamt av polismyndigheterna i Skåne och Stockholms län ledde till att sammanlagt åtta personer dömdes av tingsrätten för brott mot en 16-årig flicka och en 21-årig kvinna från Nigeria. Se sidan 14 i rapporten.

Ett uppmärksammat fall i Skåne rörde en 14-årig flicka med lätta mentala funktionshinder som rymt från ett fosterhem och till slut hamnade i Malmöförorten Rosengård. Där utnyttjades hon sexuellt av flera män, bland annat på en offentlig toalett. Från början åtalades tio män varav endast tre dömdes. Åklagaren väckte åtal för människohandel för sexuella ändamål, grovt koppleri och våldtäkt mot barn men de tre ansvariga dömdes slutligen för brotten grovt bedrägeri, koppleri respektive köp av sexuell tjänst. Hovrätten konstaterade att de övergrepp som flickan utsatts för inte utgjorde ett ”hän-synslöst utnyttjande” från hallickarnas sida. Därmed dömdes gärningspersonerna för koppleri av normalgraden och flickan tillerkändes inte brottsofferstatus och fick inget skadestånd. En av männen hade samlag med flickan mot betalning flera gånger och i tingsrätten dömdes han för våldtäkt mot barn eftersom flickan var under 15 år. Hovrätten friade mannen eftersom han inte varit ”i så hög grad oaktsam i förhållande till flickans ålder” att han kunde dömas för brottet. I denna fråga efterlyste Riksåklagaren en prövning i Högsta domstolen, som skulle kunna ge vägledande praxis. Riksåklagaren menade att det funnits en så stor osäkerhet om flickans ålder att mannen borde ha avstått från samlag med flickan. Riksåklagaren beviljades inte prövningstillstånd eftersom domstolen ansåg att det inte fanns något prejudikatintresse eller synnerliga skäl att ta upp målet. Som lagen ser ut idag kan rätten endast döma för våldtäkt mot barn om den tilltalade insett eller haft skälig anledning anta att målsäganden var under 15 år. Det finns ingen praxis enligt vilken den som inte gjort rimliga ansträngningar för att förvissa sig om att målsäganden var över 15 år skulle göra sig skyldig till brott.

I Skåne län dömdes också två tonårsflickor för koppleri till skyddstillsyn i kombination med samhällstjänst respektive ungdomsvård i 10 månader. De dömdes för att ha sålt en 14-årig flicka med mentala funktionshinder till olika män flera

gånger i veckan. Den yngsta flickan ansågs vara drivande och var också den som tog hand om pengarna.

Ett fåtal förundersökningar som inleddes i Sverige handlade om människohandel av flickor och pojkar från sydöstra Europa som utnyttjats för stölder och tiggeri. Vissa av dessa barn utnyttjades för stöldändamål på flera orter i Sverige och i andra länder i Europa. Under 2010 inkom information fortlöpande till Rikskriminalpolisen när det gäller handel med barn för stöld- och tiggeriändamål från Bulgarien, Rumänien eller andra EU-länder.

Under 2010 inledde Polismyndigheten i Stockholms län en förundersökning som rörde en 15-årig rumänsk flicka som av sina föräldrar tvingades att tigga för att bidra till familjens försörjning. Enligt tingsrätten levde hela familjen i ”misär”. Tingsrätten gjorde därför bedömningen att flickan inte levde ett svårare liv än föräldrarna och ansågs därför inte ha blivit utnyttjad/exploaterad. Tingsrätten ogillade därför åtalet om människohandel. Hovrätten gjorde samma bedömning och fastställde tingsrättens dom.

3.3.1 EXEMPEL PÅ TILLVÄGAGÅNGSSÄTT: BARN SOM UTNYTTJAS FÖR ATT BEGÅ BROTT

Sedan tidigare år är det känt att människohandlare ofta tar kontakt med föräldrar som lever i fattigdom i länder såsom Rumänien och Bulgarien, för att antingen köpa eller hyra deras flickor och pojkar i syfte att utnyttja dem för stöld- och tiggeriändamål eller för att sexuellt utnyttja dem i prostitution. En familj som har många barn tar inte alltid emot pengar utan kan nöja sig med att någon annan tar ansvar för barnet.

Flickorna och pojkarna, som ofta är i 10–14 års ålder, får inte gå i skolan utan tränas tidigt av människohandlare att stjäla i butiker och begå fickstölder. Människohandlarna utnyttjar barnens låga ålder för att undgå straff och registrering i brottsregister. Det är inte ovanligt att de också förser barnen och sig själva med flera identiteter, vilket gör det svårt för polisen att identifiera och kartlägga denna brottslighet, särskilt eftersom dessa kringresande grupper rör sig från ett europeiskt land till ett annat.

Flickorna och pojkarna förs ofta ut ur sina hemländer i familjeliknande grupperingar bestående av två vuxna och två eller tre barn. För att försvåra upptäckt ordnar gärningspersonerna särskilda handlingar som visar att de fungerar som vårdnadshavare med tillstånd att resa utomlands med barnet/barnen under en bestämd tid. Grupperna färdas i bil mellan länder i Europa, också till och genom Sverige, och utnyttjar barnen för tiggeri och för att begå olika brott såsom stölder.

Enligt information som erhållits under 2010 i polisutredningar av brott som begåtts av dessa barn är det vanligt att en vuxen utger sig för att vara släkt med barnet eller att vara dess vårdnadshavare för att kunna hämta barnet hos polis eller socialtjänst. Barnen utgör en betydelsefull investering för människohandlarna som kan ta till våldsamma metoder för att återta barnen från myndigheterna. Barnen isoleras

ofta socialt och knyts känslomässigt till förövarna. De är därför ytterst rymningsbenägna när de placerats på skyddade boenden. Barnen saknar också ofta tilltro till myndigheter, särskilt till polisen, och ser sig heller inte som offer för ett brott. Detta leder till tidskrävande förundersökningar där förutsättningarna för att åtala förövarna hitintills har varit små.

Ett ärende av särskilt intresse

I november 2006 greps en bulgarisk 12-årig flicka på en stormarknad i Sollentuna efter att ha stulit en handväska. Efter som flickan var ensam vid stöldtillfället överlämnades hon till socialtjänsten. En man dök senare upp hos socialtjänsten och påstod sig vara flickans farbror. Han hade med sig flickans pass samt en fullmakt från föräldrarna där de gett mannen tillstånd att föra flickan till ett obegränsat antal länder under en obegränsad tid. Socialtjänsten lämnade inte över flickan till mannen utan krävde istället att vårdnadshavaren skulle hämta sin dotter.

Tre dagar senare kom fadern från Bulgarien tillsammans med den påstådda farbrodern för att hämta flickan. Polisutredningen visade att flickan var misstänkt för flera stölder av handväskor på olika platser i Sverige och att hon hade ett nyligen utfärdat pass med ett sjuttiofem passtämplar. I polisförhören lämnade fadern, den påstådda farbrodern och flickan uppgifter som inte stämde överens. Det misstänktes därför att flickan var offer för människohandel och hon omhändertogs av socialtjänsten med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Rikskriminalpolisen inledde en förundersökning om människohandel.

Flickan misstänktes för nio stölder av handväskor i olika matvarubutiker i Sverige, och ytterligare två stölder kunde knytas till grupperingen. Under sommaren 2007 bedrev Rikskriminalpolisen tillsammans med den bulgariska polisen telefonavlyssning i Bulgarien mot flickans far. Uppgifter framkom att det var fadern som organiserade verksamheten. På denna resa genom Sverige utnyttjades även en äldre dotter för att begå stölder. Gärningspersonerna kunde tjäna upp till 20 000 kronor per dag, och hade en medveten strategi att stjäla från äldre kvinnor eftersom de ansågs vara mindre uppmärksamma.

Sommaren 2007 överlämnades flickan från Sverige till Bulgarien. I början av 2009 häktades den påstådda farbrodern i sin frånvaro, efterlystes internationellt och begärdes utlämnad till Sverige. I juni 2010 greps han i Bulgarien och utlämnades till Sverige en månad senare. I april 2011 dömdes han av tingsrätten till fyra års fängelse och tio års utvisning för människohandel och grov stöld. I förhör i tingsrätten uppgav flickan att stölderna var hennes idé, men tingsrätten höll detta för uteslutet med tanke på hennes låga ålder och ansåg att flickan använts som ett verktyg för att utföra stölderna.

3.4 Barnsexhandel

En brottstyp som bör få ökad uppmärksamhet är svenskars, oftast mäns, sexuella övergrepp mot barn i andra länder, så kallad barnsexhandel. Med barnsexhandel menas vanligen att en person med hemvist i Sverige, reser till ett annat land för att där sexuellt utnyttja en flicka eller pojke med hemvist i landet, mot någon form av ersättning. De brott som begås mot barnen är företrädesvis våldtäkt mot barn, köp av sexuell handling av barn samt barnpornografibrott.

Enligt polisens erfarenhet är det oftast organiserade grupper eller sammanslutningar av svenska män som begår dessa övergrepp utomlands. Gärningsmännen tar kontakt med barnen bl.a. genom besök på lokala bordeller, genom att söka kontakt med gatubarn, eller genom kontakt med äldre pojkar som kan erbjuda yngre barn för sexuella ändamål såsom för prostitution och/eller framställning av barnpornografi.

I ett flertal fall har gärningsmannen kontakt med barnet under en längre tid, vilket leder till att förövarens kontroll över barnet förstärks. I vissa fall filmas de sexuella övergreppen på flickan eller pojken för att sedan distribueras som barnpornografi och säljas via internet. Detta genererar stora summor pengar som används inom de organiserade sammanslutningarna. Kopplingen handel med barn för sexuella ändamål och tillverkning och distribution av barnpornografi är stark.

Projekt mot handel med barn för sexuella ändamål

Under 2009–2010 bedrev Rikskriminalpolisens IT-brottssektion ett projekt mot handel med barn för sexuella ändamål inom ramen för regeringens uppdrag till Rikspolisstyrelsen att förstärka de nationella insatserna mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.¹⁹ Syftet med projektet var en mer effektiv brottsbekämpning av handel med barn för sexuella ändamål och ett förenklat förfarande för att lämna tips om dessa brott till polisen i Sverige. Detta för att särskilt underlätta identifieringen av personer som misstänks utnyttja barn för sexuella ändamål utanför Sveriges gränser.

Under projekttiden kartlades ett femtiotal svenska män som misstänktes resa utomlands i syfte att begå sexuella övergrepp mot barn. Efter hand som projektet blev känt för allmänheten ökade antalet inkomna tips avseende dessa män.

Ärenden av särskilt intresse

Under projekttiden gjordes tretton anmälningar gällande sexualbrott mot barn i utlandet. Antalet anmälningar var högre än antalet misstänkta eftersom flera anmälningar avsåg en och samma gärningsperson som misstänktes ha utnyttjat mer än en målsägande. Anmälningarna rörde följande fall:
a. Thailand: Fem personer var misstänkta för våldtäkt mot barn, och en person var misstänkt för köp av sexuell handling av barn. Tre av de misstänkta släpptes mot borgen.

¹⁹ Ju2008/7403/PO.

I augusti 2010 inleddes en rättegång mot en av de misstänkta för våldtäkt mot barn i Royal Criminal Court i Bangkok, efter att den misstänkte uteblivit vid två tidigare tillfällen. För den andre mannen är utredningsläget i Thailand oklart. Han är dock fortfarande misstänkt i en förundersökning i Sverige för köp av sexuell handling av barn i Thailand.

b. Filippinerna: En person misstänktes för våldtäkt mot barn och en person var misstänkt för våldtäkt mot barn samt grovt barnpornografibrott. I det första ärendet expedierades en rättshjälpsbegäran.

c. Kambodja: En person misstänktes för förberedelse till våldtäkt mot barn.

Under hösten 2010 satt en svensk man häktad i Kambodja i avvaktan på rättegång i högre instans. Mannen dömdes i underrätt till fängelse i sex år och sex månader för våldtäkt mot barn. Efter överklagandet fastställdes domen.

Ytterligare ett femtiotal personer med hemvist i Sverige misstänks för sexualbrott mot barn i regionen Thailand/Kambodja, i Sri Lanka samt Lettland. I dessa ärenden pågår spanings- och underrättelsearbete.

Kampanj mot handel med barn för sexuella ändamål

I syfte att öka anmälningfrekvensen rörande handel med barn för sexuella ändamål utanför Sverige genomfördes under 2010 en särskild kampanj för att nå personer som reser utomlands. Kampanjaffischer placerades bl.a. på passexpeditioner, och annonser publicerades i resebranschens tidningar. Dessutom producerades två olika broschyrer med information till polisanställda och andra personalkategorier. I mitten av juni 2010 distribuerades 1 000 informationsfoldrar, via gränspolis, till polisens volontärer på Arlanda flygplats. Dessa foldrar delades ut till alla resenärer som checkade in med Thai Airways med destination Thailand.

Antalet tips till Rikskriminalpolisens grupp mot barnsexhandel via hemsidans tipsformulär ökade som ett resultat av kampanjen.²⁰ Dessa tips rörde både svenska och utländska misstänkta gärningspersoner. Tipsen som rörde utländska personer, främst från europeiska länder, skickades vidare till polismyndigheter i de aktuella länderna. Arbetet uppskattades och ledde till att ett internationellt kontaktnätverk inrättades för underrättelseutbyte i frågorna.

Brottsförebyggande och kontaktskapande åtgärder

Under 2010 reste personal inom projektet till Thailand och Chile för att få ytterligare kunskap om barnsexhandel i dessa länder, om deras rättssystem och förmåga att planera polisverksamhet i dessa frågor. Dessutom etablerades kontakter med frivilligorganisationer och nya samarbetskanaler skapades. Personal från projektet bistod också andra länders myndigheter såsom i Chile, med hjälp i deras utredningar som rörde sexualbrott som svenska män begått mot barn.

Under projekttiden uppkom problem som ledde till onödigt långa handläggningstider. Bristen på samarbetsavtal om ömsesidig rättslig hjälp mellan Sverige och vissa andra länder bl.a. avseende informationsutbyte och bistånd i förundersökningar försvårade handläggningen av dessa ärenden. Representanter från projektet redovisade i olika sammanhang problemet med avsaknaden av samarbetsavtal, bl.a. till Regeringskansliet. Arbetet med att utarbeta ett samarbetsavtal mellan Sverige och Thailand pågår därför och förväntas bli klart under 2011.

Åklagare som är insatta i frågorna leder till att dessa ärenden kan handläggas snabbare och effektivare. Därför utbildade Åklagarmyndigheten under projektperioden åklagare som knöts till de utredningar som Rikskriminalpolisens grupp för barnsexhandel bedriver. Resebranschen, tullen, gränspolis, svenska utlandsstyrkan och Migrationsverket kontaktades rörande projektet och visade sig vara mycket positiva till Rikskriminalpolisens arbete.

Personalen i projektet gavs möjlighet till kompetensutveckling i syfte att öka kvaliteten i arbetet och att inhämta ytterligare erfarenheter. Deras arbete uppmärksammades i andra länder där liknande verksamheter bildas.

²⁰ Tillgänglig: <http://polisen.se/sv/Kontakta-oss/Tipsa-Polisen/>.

4. Rikskriminalpolisens övriga insatser mot människohandel

Rikskriminalpolisens underrättelsesektion har genom bearbetning och analys av information en god bild av den grova organiserade brottsligheten med inverkan på Sverige. Underrättelsesektionen förväntas dessutom ha en god förmåga att delge denna bild i form av strategiska rapporter och operativa underrättelser av hög kvalitet. Underrättelsearbetet ska leda till att förebygga och bekämpa organiserad brottslighet eller, i konkreta fall, inleda förundersökningar om pågående allvarliga brott. Rikskriminalpolisen utgör den svenska polisens nationella kontaktpunkt i internationella ärenden och samarbetar nära med bland annat Interpol och Europol.

Underrättelsesektionen ansvarar för strategisk och operativ kriminalunderrättelsetjänst på nationell nivå bland annat med inriktning mot människohandel. Underrättelsesektionen biträder, samordnar och koordinerar internationella ärenden och underrättelseärenden som berör flera myndigheter eller länder. Arbetet sker i samarbete med polismyndigheternas kriminalunderrättelsetjänster, övriga brottsbekämpande myndigheter samt genom det internationella polissamarbetet.

Under 2010 har Rikskriminalpolisen aktivt deltagit i de ärenden som beskrivits i årets lägesrapport och dessutom ansvarat för två större internationella människohandelsärenden.

Ärende tillsammans med Norge

Rikskriminalpolisens underrättelsetjänst biträder sedan hösten 2010 norsk polis i ett omfattande ärende gällande människohandel med barn som utnyttjats för att begå stölder och andra brott. I Sverige initierades ärendet i september 2010 genom att två kvinnor och två flickor, 17 respektive 12 år gamla från Rumänien, greps i Sollentuna misstänkta för stöld. Det upprättades en anmälan om misstänkt människohandel i ärendet och Rikskriminalpolisen påbörjade en internationell och nationell inhämtning av information om de aktuella personerna. De två kvinnorna och 17-åringen lagfördes för stöld och dömdes till villkorlig dom och dagsböter respektive endast dagsböter och försattes på fri fot. Den 12-åriga flickan omhändertogs av socialtjänsten med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). I oktober lades förundersökningen ned gällande människohandel efter beslut av Åklagarmyndigheten.

Senare i oktober 2010 omhändertogs 17-åringen av socialtjänsten i Norge som troligt brottsoffer för människohandel och flera personer, inklusive de två kvinnorna som förekom i stöldärendet i Sverige, greps misstänkta för människohandel. Utredningen växte i omfattning både vad avsåg antalet misstänkta och antalet barn, inklusive 12-åringen, som identifierades som offer för människohandel i Sverige.

Ärende tillsammans med Danmark och Tyskland

Med utgångspunkt i ärendet om människohandel för sexuella ändamål med offer från Nigeria som tidigare beskrivits i rapporten och genom inhämtning av ny information upprättade Rikskriminalpolisen ytterligare en operativ underrättelse. Ärendet benämndes ”Newton” och hade som mål att initiera ytterligare förundersökningar mot nigerianska nätverk. Internationellt operativt samarbete inleddes med Danmark och Tyskland där en förundersökning genomfördes. Rikskriminalpolisen och Polismyndigheten i Skåne län biträdde Tyskland i ärendet som ledde till att fyra personer, delvis med svensk koppling, greps i Tyskland i december 2010 misstänkta för människohandel.

5. Rikspolisstyrelsens insatser mot människohandel

I september 2008 uppdrog regeringen åt Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten att förstärka de nuvarande operativa insatserna mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt att metod- och kompetensutveckla polis- och åklagarorganisationerna på området.

Rikspolisstyrelsen genomförde under uppdragsperioden en rad åtgärder som förväntas ge ett bestående resultat inom Polisen avseende den förebyggande verksamheten och bekämpningen av prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Rikspolisstyrelsens målsättningar med regeringsuppdraget var bl.a. att

- uppdaga fler brott rörande människohandel för sexuella ändamål, koppleri, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn;
- effektivisera dessa utredningar genom att metod- och kompetensutveckla Polisen genom behovsanpassade utbildningsinsatser;
- förstärka de operativa insatserna och stimulera till ett uthålligt arbete;
- förbättra samverkan med andra myndigheter och organisationer som berörs av regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål;
- i samverkan med Brottsoffermyndigheten arbeta för ett förbättrat bemötande av brottsoffer, ta fram kvalitets-säkrade arbetsmetoder och stödja den forskning som pågår på området samt
- stärka det internationella samarbetet.

Sammantaget syftade åtgärderna till att öka kompetensen inom Polisen, förbättra samverkan med andra myndigheter och organisationer samt till att öka och effektivisera de operativa insatserna så att fler brott uppdagades och utreddes.

De finansiella medel som tilldelades i samband med regeringsuppdraget för metod- och kompetensutveckling fördelades i huvudsak till särskilda behovsanpassade utbildningsinsatser, lokalt utvecklingsarbete vid polismyndigheterna, samverkansaktiviteter, utbildningsprogram för förbättrat bemötande av brottsoffer samt utvecklingsarbete vid Rikspolisstyrelsen.

För att öka antalet operativa insatser inriktades kompetensutvecklingen inledningsvis på de grupper inom Polisen som arbetar med informationsinhämtning kring misstänkt brottslig verksamhet. Exempel på sådana grupper är informatörsverksamhet²¹, kriminalunderrättelsetjänsten, forensiker och poliser som arbetar med hemlig teleavlyssning. Som ett resultat ökade polismyndigheterna under 2009–2010 rapporteringen av information om människohandel och prostitution till Rikskriminalpolisens kriminalunderrättelsetjänst.

21 Informatörsverksamhet är polisverksamhet som består i att inhämta information från en informatör i frågor som rör brott eller brottslingar.

Exempel på metod- och kompetensutveckling för polismyndigheterna under uppdragsperioden:

- Vidareutbildning på Polishögskolan för förundersökningsledare och utredare av brott som rör människohandel, koppleri och köp av sexuell tjänst.
- Kurser på Polishögskolan rörande kvalificerat underrättelsearbete på Internet.
- En interaktiv utbildning om människohandel som finns tillgänglig för samtliga polisanställda på Polisens intranät.
- En handbok för utredare.
- Fyra arbetsmöten/erfarenhetsseminarier för polis och åklagare med stor erfarenhet av att utreda människohandelsbrott för att effektivisera Polisens arbete på området.
- Metod- och kompetensutvecklingsinsatser rörande den särskilda problematik som blir aktuell när barn och ungdomar är utsatta för människohandel och sexuellt utnyttjande.
- En särskild satsning för ett förbättrat bemötandet inom rättsväsendet av personer med prostitutionserfarenheter.
- Tilldelning av medel till ett antal polismyndigheter för lokalt utvecklingsarbete inom den egna myndigheten.
- Rikspolisstyrelsens lägesrapporter avseende människohandel för sexuella och andra ändamål avsedda för regeringen spreds till relevanta myndigheter, frivilligorganisationer och till allmänheten.
- En informationssida om förebyggande åtgärder och bekämpning av prostitution och människohandel för sexuella ändamål publicerades på Polisens intranät.
- Rikspolisstyrelsens eget utvecklingsarbete avseende förstärkt internationellt samarbete bestod av att delta i olika arbetsgrupper inom EU, i ett EU-finansierat projekt samt i flera av de besöksprogram som Svenska institutet arrangerade för utländska nyckelaktörer.

Regeringsuppdraget ledde till en markant ökning av både antalet upprättade anmälningar och inledda förundersökningar om människohandelsrelaterad brottslighet, även om det fortfarande råder stora skillnader mellan polismyndigheterna. Den inrapportering som gjorts till Rikspolisstyrelsen tydde dock på att antalet anmälningar, inledda förundersökningar och lagföringar rörande annan människohandel ökat mer under uppdragsperioden än när det gäller människohandel för sexuella ändamål.

Regeringsuppdraget skapade goda förutsättningar för polismyndigheterna att fortsätta att förbättra sina insatser för att förebygga och bekämpa prostitution och handel med människor för sexuella ändamål samt relaterad brottslighet.

Bilaga 1 – Inrapportering från polismyndigheterna

Följande redovisning bygger på den information som polismyndigheterna, genom kriminalunderrättelsetjänstens samverkansområden (SamO), inrapporterade till Rikspolisstyrelsen för 2010. Här nämns endast de polismyndigheter som har redovisat information om ärenden av människohandelskaraktär eller andra ärenden av särskilt intresse.

Samverkansområde Stockholm (Stockholms län, Gotlands län)

Situationen i Stockholms län

Under 2003 beslutade regeringen att förmedla 30 miljoner till polisen för att för att bekämpa människohandeln under 2004–2006. Då startade spaningsroteln vid City polismästar-distrikt ett projekt som benämndes Projekt Europa.

Ledningen för Polismyndigheten i Stockholms län beslutade i maj 2008 att Projekt Europa skulle ombildas till en kommission mot människohandel för sexuella ändamål och projekttiden förlängdes till och med år 2010. Syftet med kommissionen var att identifiera kriminella individer och nätverk som sysslar med grovt koppleri eller människohandel samt därtill hörande brottslighet i Stockholms län och att lagföra dessa personer. Enklare fall av koppleri handläggs vanligtvis vid länets övriga polismästar-distrikt.

Polisen har under lång tid följt utvecklingen av prostitutionsaktiviteter och relaterade brott som koppleri och människohandel för sexuella ändamål. City polismästar-distrikt har personal med lång erfarenhet av människohandelsliknande brott vilket har bidragit till att utveckla arbetsmetoder som gett bra resultat.

I första hand rörde informationen under 2010 flickor och kvinnor från Estland, Lettland, Ryssland, Nigeria, Albanien, Ungern, Thailand och Rumänien. Även gärningspersonerna kom i första hand från dessa länder samt från Sverige. De utländska kvinnorna som var tillgängliga för försäljning på internet i Sverige fanns till största delen att köpa i lägenheter och på hotell i Stockholm. Företrädesvis skickades kvinnorna till Sverige med färja från de baltiska länderna och Finland men buss var också ett förekommande transportmedel. Några kvinnor skickades till Sverige med flyg till Skavsta flygplats. När det gäller transporten av nigerianska kvinnor var det vanligt att de först utnyttjades i prostitution i Italien eller Spanien och sedan transporterades vidare med flyg till bl.a. Sverige.

En ökad andel utländska kvinnor utnyttjade i gatuprostitution noterades under 2010 framförallt från Rumänien och Ungern. I enstaka fall påträffades även kvinnor från Albanien, Thailand och Afrika.

Under 2010 upprättades totalt sex anmälningar rörande människohandel. Alla lades ner efter utredning. Trettio-två anmälningar upprättades om grovt koppleri och/eller koppleri.

Under 2010 upprättades 344 anmälningar om köp av sexuell tjänst. Samtliga granskade anmälningar ledde till att

förundersökning inleddes. Av dessa förundersökningar skrev polisiär FU-ledare av 73 ärenden och 244 ärenden redovisades till åklagarmyndigheten som utfärdade 117 strafföreläggande och väckte 59 åtal. Av dessa dömdes 39 personer. Av de återstående 54 ärendena var vissa öppna vid rapporteringsdatum.

Av de 117 strafförelägganden som utfärdades under 2010 resulterade nästan samtliga i 50 dagsböter.

Alla anmälningar gällande köp av sexuell tjänst handlade om män som köpte/försökte köpa sexuella tjänster av kvinnor, förutom en anmälan där en man köpte en sexuell tjänst av en annan man. Det ärendet lades ner eftersom den misstänkte avlidit.

Under 2010 avvisades ett 30-tal kvinnor som befunnit sig i prostitutionsmiljön i Stockholm. Innan avvisning skedde försökte polisen, utan resultat, att utreda om kvinnorna inom ramen för brottslig verksamhet utnyttjades i prostitutionsverksamhet i Sverige.

Nedan följer ett antal ärenden där utredning skett eller dom fallit under 2010. Redovisade ärenden utreddes vid Kommissionen mot människohandel för sexuella ändamål, gränspolisens i Stockholm samt vid sektionen Grova Brott i Söderort.

Förundersökning: Ärende Angela

Förundersökningen i ärende Angela gjordes tillsammans med Polismyndigheten i Skåne län. I fallet upprättades sjutton anmälningar i Stockholm rörande människohandel, grovt koppleri, koppleri och köp av sexuella tjänster.

Målsäganden/vittnen i ärendet kom samtliga från Afrika och merparten av dem från Edo-staten i Nigeria. De flesta kvinnorna och flickorna kunde varken läsa eller skriva.

Kvinnorna och flickorna utnyttjades i prostitutionsverksamhet i flera europeiska länder bland annat i Belgien, Danmark, Finland och Spanien. En del av de ”äldre” kvinnorna som utnyttjades i ärendet hade spanska uppehållstillstånd.

I utredningen framkom att vissa av flickorna och kvinnorna hade genomgått en voodoo/juju-ritual innan de lämnade hemlandet för Europa. Flertalet av kvinnorna ville inte prata om ritualen. Ritualen användes i syfte att förstärka deras rädsla och skrämman dem till tystnad samt förhindra försök till flykt. De nigerianska kvinnorna skuldsattes och förväntades betala tillbaka ca 50 000 euro till människohandlarna genom att utnyttjas i prostitution. Förutom själva skulden betalade de också för uppehälle, annonser, transporter och andra omkostnader på plats i Sverige. Spaningsarbetet försvårades av att kvinnorna ständigt tvingades förändra utseende genom att byta kläder och peruker. Arbetet försvårades också av bristen på auktoriserade tolkar på kvinnornas modersmål.

För fyra kvinnor gjordes bevisupptagning innan de lämnade Sverige. Flera kvinnor deltog även vid huvudförhandlingen. Förundersökningen ledde till att åtta personer dömdes av tingsrätten för brott mot en 16-årig flicka och en 21-årig kvinna från Nigeria. Två gärningspersoner,

två kvinnor från Kamerun, dömdes till sex års fängelse för människohandel samt utvisning, respektive till två års fängelse för medhjälp till människohandel och utvisning. En man från Uganda dömdes till fängelse i ett år och sex månader för koppleri och en man från Danmark dömdes till fängelse i ett år för koppleri och försök till grovt koppleri. En kvinna från Nigeria, en man från Iran och en man från Danmark dömdes till villkorlig dom för koppleri och en man från Rwanda med svenskt medborgarskap dömdes till skyddstillsyn för koppleri.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot en gärningsperson som dömts för medhjälp till människohandel genom att även döma denne för koppleri. Påföljden om två års fängelse stod dock fast. Vidare skärpte hovrätten straffet för en gärningsperson som dömts för koppleri genom att skärpa straffet från villkorlig dom till fängelse ett år och sex månader. Domstolen ändrade brottsrubriceringen och dömdes en gärningsperson för medhjälp till människohandel istället för koppleri och ändrade påföljden till fängelse ett år. Hovrätten sänkte också skadeståndet till de två målsägandena från 300 000 till 250 000 vardera.

I ärendet samarbetade Kommissionen med Polismyndigheten i Skåne, polismyndigheter i, Finland, Tyskland, Danmark samt med nigerianska myndigheter i syfte att bland annat fastställa kvinnornas identitet.

Förundersökning: Ärende Polischef

I ärende Polischef upprättades sexton anmälningar. Förundersökningen ledde till att en 64-årig svensk man dömdes av tingsrätten till sex år och sex månaders fängelse. Hovrätten ändrade domen till sex års fängelse för grov våldtäkt, våldtäkt, misshandel, koppleri, köp av sexuell tjänst och försök till köp av sexuell tjänst. Ytterligare två män, 40–50 år, dömdes till böter för köp av sexuell tjänst.

I ärendet var tio svenska flickor och kvinnor målsägande och fyra svenska kvinnor vittnen.

Kommissionen samarbetade med enheten för interna utredningar i Stockholm och med Säpo samt med polismyndigheterna i Dalarna, Skåne och Örebro för att utreda ärendet.

Förundersökning: Ärende Pannkaka

I ärende Pannkaka upprättades tjugotvå anmälningar rörande grovt koppleri, vapenbrott och köp av sexuell tjänst. Gärningspersonerna som var från Rumänien utnyttjade fyra rumänska kvinnor födda 1988–1990. Kvinnorna erbjöds skyddat boende i Sverige men valde att resa tillbaka till hemlandet. Förhör med kvinnorna hölls därefter i Rumänien.

Förundersökningen ledde till att två huvudmisstänkta, en 34-årig rumänska man och en 23-årig rumänska kvinna, dömdes till fängelse av tingsrätten för koppleri. Mannen dömdes till fängelse i ett år och sex månader samt tio års utvisning och kvinnan dömdes till fängelse i sju månader samt sju års utvisning. Dessutom dömdes fem män till böter för köp av sexuell tjänst och tre män till böter för försök till köp av sexuell

tjänst. Hovrätten fastställde domarna om koppleri och dömdes ytterligare två män till böter för köp av sexuell tjänst.

I ärendet samarbetade Kommissionen med den svenska sambandspolisen i Rumänien samt med rumänsk polis och åklagare.

Förundersökning: Ärende Rån – Joint Investigation Team22 med Estland

I ärende Rån upprättades femton anmälningar. En s.k. *Joint Investigation Team* (JIT) bildades för att effektivisera arbetet där polisen och åklagarmyndigheterna i Estland och Sverige deltog. I ärendet samarbetar Kommissionen med den nordiska sambandspolisen i Estland och Centralkriminalpolisen samt med Internationella åklagarmyndigheten i Tallinn och Internationella åklagarkammaren i Stockholm.

De huvudmisstänkta var tre män från Estland, 24–29 år, samt en 46-årig kvinna från Sverige. Spaning och telefonavlyssning bedrevs i båda länderna samtidigt. Efter tillslag som skedde samtidigt i båda länderna greps två personer i Tallinn och tre personer i Stockholm. Husrannsakan genomfördes och flera föremål av intresse för utredningen togs i beslag i båda länderna. De gripna i Estland utlämnades sedan till Sverige.

Förundersökningen ledde till att en 47-årig kvinna dömdes av tingsrätten till fängelse i tre år samt 10 års utvisning för grovt koppleri och utpressning. En 30-årig man dömdes till fängelse i två år och sex månader för grovt koppleri, koppleri, försök till koppleri samt försök till utpressning. En 26-årig man och en 25-årig man dömdes vardera till fängelse i ett år och sex månader samt fem års utvisning för koppleri. Slutligen dömdes en 24-årig man till fängelse i tre månader för koppleri och två män dömdes till 50 dagsböter för köp av sexuell tjänst.

I ärendet var nio estniska kvinnor mellan 24–41 år målsägande/vittnen.

Förundersökning: Ärende STHLMSTJEJER

I denna förundersökning upprättades en anmälan rörande grovt koppleri. Den huvudmisstänkta var en 52-årig finsk man, bosatt i Sverige. Mannen fungerade som s.k. webbmästare för en hemsida där han publicerat annonser för försäljning av hundratals kvinnor i åldrarna 18–40 år för sexuella ändamål. Mannen var häktad men släpptes i avvaktan på rättegång.

Förundersökning: Ärende Natalia

Förundersökningen Natalia inleddes efter delgivning av en operativ underrättelse från Rikskriminalpolisens

22 En gemensam utredningsgrupp, s.k. JIT, är en operativ sammanlutning av poliser och åklagare med ett tidsbegränsat mandat som samordnar gränsöverskridande brottsutredningar. Medlemmar från två eller fler EU-länder ingår i en gemensam utredningsgrupp med hjälp av Europol och Eurojust.

underrättelsetjänst 2008. I ärendet upprättades en anmälan rörande grovt koppleri. Den huvudmisstänkte var en 41-årig svensk man som förestod en webbsida där han publicerat bilder på och annonser om hundratals kvinnor till försäljning för sexuella ändamål.

Mannen dömdes i tingsrätten till fängelse i ett år och sex månader för koppleri samt förpliktigades att såsom förverkat utbyte av brott utge 700 000 kronor till staten. Ytterligare en 43-årig kvinna dömdes till fängelse i tre månader för koppleri. Hovrätten fastställde tingsrättens domslut.

Förundersökning: Ärende Tjeck

I ärende Tjeck upprättades tre anmälningar rörande grovt koppleri. Den huvudmisstänkte, en 22-årig man från Tjeckien, dömdes av tingsrätten till fängelse i en månad för koppleri. Domen överklagades inte.

I ärendet förekom ett känt brottsoffer, en 23-årig kvinna från Tjeckien.

Förundersökning: Ärende Anna

I ärende Anna upprättades fyra anmälningar rörande köp av sexuell posering och grovt barnpornografibrott. Den misstänkte, en 29-årig svensk man, dömdes av tingsrätten till fängelse i två år för sexuellt utnyttjande av barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell handling av barn och grovt barnpornografibrott.

I ärendet var en 18-årig svensk kvinna och två svenska flickor i åldrarna 15 och 17 år målsägande. Den misstänkte dömdes att betala skadestånd till två av målsägandena med 35 000 kronor respektive 20 000 kronor. Skadeståndsyrkandet gällande den tredje målsäganden ogillades.

Förundersökning: Ärende Oktav

I denna pågående förundersökning upprättades anmälningar rörande grovt koppleri och köp av sexuella tjänster. Den huvudmisstänkta var en 32-årig man och en 29-årig kvinna med hemvist i Sverige men med ursprung i Polen. Ytterligare en man anhölls för brottet i Polen men försattes på fri fot av polska myndigheter. Fyra kvinnor från Polen i åldrarna 20–33 år identifierades som vittnen i ärendet.

I ärendet samarbetade Kommissionen med tullsambandspolisen i Polen samt med polis och åklagare i Polen.

Förundersökning: Ärende Ballong

I denna förundersökning upprättades anmälningar rörande människohandel, snatteri, bedrägeri, häleri och hot mot tjänsteman. Förundersökningen ledde till att en 47-årig svensk kvinna dömdes av tingsrätten till två års fängelse för människohandel, snatteri, bedrägeri, häleri och hot mot tjänsteman. Tingsrätten ansåg att det var styrkt att offren tvingats till Sverige för att genomföra egendomsbrottslighet och att situationen inneburit ett nödläge för dem. En 54-årig svensk man dömdes för häleri, häleriförseelse och vapenbrott

till fyra månaders fängelse. Domen överklagades till hovrätten som ändrade tingsrättens dom mot kvinnan på så sätt att åtalet för människohandel ogillades. Påföljden fastställdes till tio månaders fängelse för snatteri, bedrägeri, häleri och hot mot tjänsteman.

Fem kvinnor från Polen, i åldrarna 24–44 år, var målsägande. Samtliga kvinnor hördes i tingsrätten. Några hördes personligen och några via videolänk från Polen och Storbritannien.

I ärendet samverkade Kommissionen med sambandspolisen i Polen samt med brittisk polis och åklagare.

Förundersökning: Ärende Anna A

I ärende Anna A meddelades dom under år 2010. Det resulterade i att en 44-årig man och en 29-årig kvinna dömdes av tingsrätten till fängelse i två år och sex månader för grovt koppleri. De dömdes att betala 130 000 kronor var i skadestånd till målsäganden. Hovrätten fastställde domen, som även överklagades till Högsta domstolen, som inte meddelade prövningstillstånd.

Målsäganden var en 29-årig kvinna från Estland.

Förundersökning: Söderort

I ärendet upprättades nio anmälningar som rörde nio målsägande i åldern 18–21 år. En 41-årig man dömdes i tingsrätten för grovt koppleri, våldtäkt och köp av sexuell tjänst till fyra år och sex månaders fängelse. Verksamheten höll på under sex år och han utnyttjade åtta olika kvinnor vid olika tillfällen. Inledningsvis anmäldes mannen för våldtäkt. I samband med husrannsakan fann polisen data och bildmateriel som ledde till åtta målsägande. Tingsrätten beslutade om kvarstad på 630 000 kr varav 270 000 kr skulle täcka skadeståndskraven till målsäganden och 360 000 kr avsåg värde i utbyte av brott.

Förundersökning: Projekt Stöld

Hovrätten ändrade tingsrättens friande dom om människohandel mot två rumänska män, 21 och 22 år. De stod åtalade för att ha tvingat två rumänska 17-åriga pojkar till Sverige för att begå brott. Hovrätten dömde männen för människohandel till fängelse i ett år och tre månader respektive ett år samt fem års utvisning. De dömda ska betala 30 000 kronor vardera i skadestånd till målsäganden.

Citypolisens prostitutionsprojekt

Sedan länge har Polismyndigheten i Stockholms län bedrivit riktade insatser mot den öppna gatuprostitutionen och köp av sexuell tjänst på hotell och i andra lokaler i Stockholm. Polisinsatserna mot gatuprostitutionen resulterar oftast i ingripanden mot sexköpsbrott, misshandel, rattfylleri, narkotikabrott, och brott mot utlänningslagen. Polismyndigheten utövar också lagstadgad tillsyn och kontroller av kända verksamheter som erbjuder striptease samt av så kall-

lade videoklubbar²³. Polisinsatserna sker alltid i samverkan med socialtjänstens prostitutionsgrupp som har möjlighet att erbjuda stöd och hjälp till de personer som anträffas. Ett särskilt projektet, Öppna gatuprostitutionen, startade 2008 och pågick till december 2010.

Polisinsatserna syftade till att störa och ingripa mot sexköpare på gatan och i olika lokaler inomhus, samt att ingripa mot annan brottslig verksamhet som ofta följer i prostitutionsaktivitetens spår.

Under januari–november 2010 upprättades närmare 300 anmälningar avseende köp av sexuell tjänst. Samtliga anmälningar ledde till att förundersökning inleddes. Av dessa förundersökningar ledde närmare 280 till fällande domar där strafföreläggande utfärdades. Tio förundersökningar rörde dessutom köp av sexuell handling av barn. Projektet ledde också till att ett tiotal förundersökningar rörande misstankar om koppleri inleddes. Dessa ärenden överfördes till Kommissionen mot människohandel i Stockholm för vidare utredning.

När projektet startades 2008 hade ett antal människohandlare och hallickar från andra länder, inom och utanför EU, etablerat sig som operatörer inom gatuprostitutionen i Stockholm. Under 2010 avstannade denna utveckling som ett resultat av den ökade polisiära närvaron tillsammans med en ökad anmälningsfrekvens rörande köp av sexuell tjänst och koppleri. Olika kriminella organiserade brottsnätverk med ursprung i Västafrika försökte under projektperioden etablera sig i prostitutionsmiljön på gatunivå i Stockholm. Alla kända etableringsförsök bromsades som en konsekvens av den samlade polisinsatsen.

Genom insatser under 2010 med fokus på att förhindra övergrepp på unga flickor och pojkar uppdagades flera stora ärenden där män köpt sexuella handlingar av barn och där barn utnyttjats sexuellt på andra sätt. Den dagliga närvaron av poliser i området under projekttiden hade en direkt brottsförebyggande effekt i kvarteren runt Malmskillnadsgatan i centrala Stockholm. Färre narkotikabrott rapporterades i området under projektperioden. Likaså minskade riskerna för våld mot dem som utnyttjades i prostitution i området.

Gränspolisavdelningen

Sedan den 1 oktober 2010 har gränspolisavdelningen i Stockholms län ett utredningsansvar när det gäller människohandel för andra ändamål än sexuella. Gränspolisavdelningen erhåller regelbundet information om att människor från andra länder, framförallt från Rumänien, förts till Sverige för att utnyttjas för tiggeri och stöld under organiserade former.

Under 2010 upprättades tjugonio anmälningar om människohandel för andra ändamål än sexuella i Stockholms län. De flesta anmälningarna rörde människohandel där offren tvingats att tigga eller för att begå brott. Under året

uppmärksammades särskilt att barn i åldrarna 15–17 år från Vitryssland utnyttjades för att begå stöder. I vissa fall inleddes förundersökningar om människohandel. Barnen tvingades söka asyl som s.k. ensamkommande barn och anträffades senare i samband med att de begått stöder. Ärendena var särskilt svåra att utreda eftersom barnen inte ville medverka i förhör eller höll sig undan fortsatt utredning.

Under 2010 utredde gränspolisavdelningen ett fall där två personer från Rumänien dömdes för människohandel till tre års fängelse vardera samt utvisning. Offret var en rumänsk 31-årig man med mentala funktionshinder som gärningspersonerna utnyttjat för tiggeriverksamhet. Hovrätten jämställde tiggeri med tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd alternativt ett utnyttjande av en person i en situation som innebär nödläge för den utsatte.

Ett annat fall rörde en 15-årig rumänsk flicka som av sina föräldrar tvingades till tiggeri för att på så sätt bidra till familjens försörjning. Hela familjen levde i svårt armod och flickan hade således det inte svårare än sina föräldrar. Åtal om människohandel ogillades av tingsrätten eftersom något hot eller tvång inte hade förekommit och det hade heller inte framkommit att flickan blivit utnyttjad/exploaterad. Hovrätten gjorde samma bedömning och fastställde tingsrättens dom.

Samverkansområde Väst (Västra Götalands län, Hallands län)

Västra Götalands län

Under 2010 inleddes tre förundersökningar rörande människohandel för sexuella ändamål i Västra Götalands län. Dessutom inleddes arton förundersökningar rörande koppleri/grovt koppleri som i vissa fall kunde härledas till människohandel för sexuella ändamål. Några ärenden rörde kvinnor från Rumänien och Nigeria som förts till Sverige för att utnyttjas för sexuella ändamål. Kvinnorna från Rumänien och Nigeria såldes i gatuprostitution och via internet.

Gärningspersonerna i de förundersökningar som bedrevs under 2010 om människohandel för sexuella ändamål kom i första hand från Nigeria, Sverige och Rumänien. I några förundersökningar förekom även misstankar om annan brottslighet såsom narkotikabrott, penningtvätt och bedrägeri.

I ett av dessa ärenden dömde tingsrätten en 50-årig svensk man till fängelse i åtta månader för koppleri och narkotikabrott. Mannen dömdes för koppleri då han främjat att sex nigerianska kvinnor utsatts för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. I ett annat ärende åtalades tre personer, två män och en kvinna, för grovt koppleri. Den 37-årige mannen kom ursprungligen från Nigeria men var bosatt i Sverige. Den 39-årige mannen kom också ursprungligen från Nigeria men var svensk medborgare och bosatt i Göteborgsområdet. Den 33-åriga kvinnan kom ursprungligen från Nigeria men är numera svensk medborgare och bosatt i Sverige. I fallet identifierades tjugosex nigerianska kvinnor i åldrarna 25–39 år som

²³ Med en videoklubb menas i det här sammanhanget en videobutik som också erbjuder bås för den som önskar titta på erotisk film och samtidigt tillfredställa sig själv sexuellt.

brottsoffer. I de flesta fall hade kvinnorna uppehållstillstånd i Italien eller Spanien och lämnade Sverige efter att ha vägrat medverka i utredningen. Åtalet ogillades av tingsrätten på samtliga punkter.

Polisområde Stor-Göteborg bedrev under 2010 verksamhet i Rosenlundsområdet med fokus på köp av sexuella tjänster. Ett stort antal sexköpare rapporterades och ett nära samarbete mellan polisområdet och länskriminalpolisen lade grunden till att vissa sexköpsärenden drevs vidare.

I Västra Götaland inkom det även information som tydde på att barn förs till Sverige från bl.a. Rumänien och Bulgarien för att tigga, stjäla, musicera eller för att utnyttjas sexuellt.

Polisens arbete

Polismyndigheten i Västra Götaland har sedan 2003 en speciell spaningsgrupp, Människohandelsgruppen, som administreras under länskriminalpolisen. Människohandelsgruppen ansvarar för arbetet mot människohandel och koppleri. Till denna grupp har även två analytiker knutits. Gruppen är en av sex spaningsgrupper som sorterar under en s.k. GOB-rotel (Grov Organiserad Brottslighet) och står i förbindelse med en aktionsgruppsledare som har möjlighet att avdela andra spaningsgrupper för att biträda Människohandelsgruppen i ett människohandelsärende. Människohandelsgruppen har även ett nära samarbete med ordningspolisen i Göteborgs city och gränspoliserna.

Människohandelsgruppen spanar aktivt på internet men det leder sällan till att man inleder nya förundersökningar. Antalet annonser om prostitution ser ut att öka och i en del annonser på internet kan det misstänkas att det är utländska kvinnor/flickor som bjuds ut till försäljning. Det finns också diskussionssidor där sexköpare frågar efter vissa kvinnor eller särskilda sexuella tjänster. Det är mycket lätt för hallickar att annonsera om sina prostituerade unga kvinnor på internet, liksom det är mycket enkelt för den presumtive sexköparen och Polisen att hitta annonserna.

Ett stort problem för polisen under 2010 var bristen på kompetenta nigerianska tolkar. I Nigeria talas flera språk och hundratals dialekter. Översättningen av det avlyssnade materialet släpade därför efter tidsmässigt. Detta innebar att viktig information kom till polisens kännedom alldeles för sent.

Under 2010 besöktes polismyndigheten av en delegation från Nigeria vilket ytterligare utvecklade personalens kunskap om hur människohandelsoffer rekryteras från Nigeria för människohandel för sexuella ändamål till Europa.

I Västra Götaland finns en plan för omhändertagandet av brottsoffer som utsatts för människohandel. I den ingår, förutom själva omhändertagandet i Sverige, ett åtagande från inblandade myndigheter att så långt möjligt förbereda återvändandet till hemlandet och ta kontakt med berörda myndigheter och organisationer där för att underlätta för offrets återintegrering.

Hallands län

En förundersökning inleddes under 2010 mot en svensk man rörande köp av sexuell handling av barn och köp av sexuell tjänst. Mannen misstänktes för att ha utnyttjat ett tiotal svenska flickor och kvinnor i åldrarna 15–18 år sexuellt, efter att ha bjudit dem på alkoholhaltiga drycker. Förundersökningen ledde till en fällande dom avseende köp av sexuell handling av barn som inte var relaterad till människohandel eller koppleri.

Samverkansområde Nord

(Västerbottens län, Norrbottens län, Västernorrlands län, Jämtlands län)

Västerbottens län

Polismyndigheten i Västerbotten genomförde, med biträde av Rikskriminalpolisen, från februari till och med december 2010 ett projekt, Vitberget, inom ramen för en särskild satsning mot människohandel. Syftet med projektet var att upptäcka, dokumentera och identifiera misstänkta personer och nätverk aktiva i koppleriverksamhet samt misstänkta sexköpare i Västerbotten och Norrbotten. Målsättningen med den särskilda insatsen var att lagföra både misstänkta sexköpare och kopplare samt erbjuda samtliga målsägande stöd och hjälp att komma ur en destruktiv och farlig situation.

Totalt upprättades tjugosju anmälningar i projektet varav arton rörde köp av sexuell tjänst. Några av anmälningarna rörde dessutom misstankar om grov våldtäkt, grovt koppleri samt medhjälp till dessa brott. Bland anmälningarna fanns även anmälan om barnpornografibrott, brott mot vapenlagen, narkotikabrott, häleri, stöld och koppleri. Samtliga anmälningar ledde till att förundersökning inleddes. Fem av de arton förundersökningarna som rörde köp av sexuell tjänst ledde till att strafföreläggande utfärdades och en är pågående. Övriga tolv förundersökningar som rörde köp av sexuell tjänst lades ner.

I ett fall anhölls fem personer och fyra av dem häktades då de var på sannolika skäl misstänkta för grov våldtäkt, grovt koppleri, koppleri samt medhjälp till dessa brott. En 36-årig svensk kvinna, en 21-årig svensk kvinna och en 52-årig svensk kvinna identifierades som brottsoffer. Förundersökningen lades ner då den inte gav något resultat.

Norrbottens län

Polismyndigheten i Norrbotten ingick under 2010 tillsammans med Västerbotten, Västernorrland och Jämtland i ett projekt som benämns Aurora. I projektet arbetades med frågor som rörde såväl utvecklingsarbete som operativt arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Polismyndigheten i Norrbotten arbetade under 2010 med inre spaning och uppföljning av annonsering av sexuella tjänster. Arbetet resulterade i en kraftig minskning av annonseringen av sexuella tjänster i Norrbotten. I de ärenden där

den som utnyttjats i prostitution var särskilt ung och kunde identifieras erbjöds också förebyggande samtal.

Under 2010 inleddes fem förundersökningar som rörde koppleri/ grovt koppleri. En förundersökning om människohandel för andra ändamål än sexuella inleddes men överlämnades till en annan polismyndighet. En förundersökning ledde till att en 58-årig man med finskt medborgarskap dömdes till dagsböter för koppleri av Haparanda tingsrätt. Tingsrätten fann det styrkt att mannen vid två tillfällen hade hämtat ryska kvinnor från Finland som han sedan förmedlade till sexköpare i Sverige. Ytterligare en man dömdes i ärendet till dagsböter och villkorlig dom för köp av sexuella tjänster.

Västernorrlands län

Under 2010 inleddes tre förundersökningar om koppleri som kunde härledas till människohandel för sexuella ändamål och två förundersökningar om koppleri som inte involverade människohandel för sexuella ändamål. En förundersökning om människohandel för andra ändamål än sexuella lades ner. Tre förundersökningar som rörde köp av sexuell tjänst inleddes men kunde inte härledas till fall av koppleri eller människohandel.

Ett fall av koppleri rörde två svenska män som misstänktes för att ha främjat att fyra svenska kvinnor utsattes för tillfälliga sexuella tjänster mot betalning. Gärningspersonerna lade ut annonser på en webbsida där kvinnorna såldes för sexuella ändamål. De upplät också en lägenhet där sexköpen ägde rum.

Under 2010 samarbetade Polismyndigheten i Västernorrland med Polismyndigheten i Jämtland i ett koppleriärende. Prostitutionsverksamheten ägde rum i Sundsvall men ärendet utreddes och handlades i Jämtland.

Jämtlands län

I ett omfattande koppleriärende som utreddes av Polismyndigheten i Jämtland dömdes en 42-årig svensk man i september 2010 av hovrätten till två års fängelse för grovt koppleri. Den dömde överklagade till Högsta domstolen men återkallade sedan sitt överklagande. Ett trettioåttal strafförelägganden har hittills utfärdats baserat på 427 anmälningar om köp av sexuell tjänst. Kopplaren annonserade om att han hade kvinnor till salu via internet och kvinnorna såldes för sexuella ändamål i kopplarens bostad, på hotell och vandrarhem samt i köparnas bostad och företag.

I ärendet identifierades fem kvinnor i åldrarna 28–42 år som målsägande, varav två förnekade kopplarens inblandning. Tre av kvinnorna kom från Uganda/Rwanda och var gifta med svenska män och en kvinna kom från Thailand. Kvinnorna lämnade Sverige i samband med tillslaget. De fick behålla ca två tredjedelar av förtjänsten av prostitutionsverksamheten och skickade kontinuerligt pengar till släktingar i hemländerna. Den femte kvinnan var svensk och levde i en mycket svår ekonomisk situation.

Samverkansområde Syd

(Skåne län, Kalmar län, Kronobergs län, Blekinge län)

Skåne län- Projekt Omega

Under 2010 bedrevs fyra större förundersökningar rörande människohandel för sexuella ändamål/grovt koppleri, inom ramen för ett projekt som benämndes Omega, vid Länskriminalpolisen i Skåne. Ett av ärendena utreddes i nära samarbete med gruppen för brott i nära relation, polisområde Malmö. Projekt Omega biträdde också Gränspolisavdelningen i en förundersökning om människohandel för sexuella ändamål. Samtliga fyra förundersökningar ledde till lagföring.

Förundersökning Projekt Olivia

I denna förundersökning upprättades trettionio anmälningar: En anmälan angående människohandel för sexuella ändamål med barn under 18 år, en angående människohandel för sexuella ändamål med person 18 år eller äldre samt grovt koppleri och trettiosju anmälningar om köp av sexuell tjänst. Då ärendet fick förgreningar till Stockholm påbörjades ett samarbete med Stockholmspolisens kommission mot människohandel (se Projekt Angela).

Förundersökning Projekt Beata

I projekt Beata upprättades åtta anmälningar. Två rörde människohandel för sexuella ändamål med person 18 år eller äldre. En anmälan rörde koppleri samt köp av sexuell tjänst. Ytterligare fem anmälningar rörde köp av sexuell tjänst. Ärendet involverade fyra gärningspersoner. Två gärningspersoner utnyttjade en 23-årig rumänsk kvinna för prostitutionsändamål. De sålde henne vidare till två andra män som fortsatte verksamheten på annan ort tills polisen ingrep.

Kvinnan, som inte ville samarbeta med polisen eller få möjlighet till skyddat boende, återvände till Rumänien. När utredningen avslutades försattes gärningspersonerna på fri fot i avvaktan på åtal.

Förundersökning Projekt Rocent

I projekt Rocent upprättades tjugotre anmälningar. Två rörde grovt koppleri, sju grovt våldtäkt mot barn, sju våldtäkt mot barn, misshandel, olaga hot och egenmäktigt förfarande. Dessutom gjordes fyra anmälningar om hot mot tjänsteman som riktades mot utredande polis, åklagare och rådmän i tingsrätten.

Förundersökningen rörde grova sexuella övergrepp på en familjehemsplacerad 14-årig svensk flicka med mentala funktionssvårigheter. Flickan utnyttjades av flera män vid flera tillfällen bl.a. på en offentlig toalett, i lägenheter samt i en klubblokal.

I tingsrätten dömdes en 19-årig svensk man till fängelse i ett år för grovt koppleri. En 35-årig slovakisk man dömdes till fängelse i tre år och sex månader för våldtäkt mot barn och

grovt koppleri. En 51-årig polsk man dömdes till fängelse i två år samt tio års utvisning för våldtäkt mot barn. En 17-årig svensk pojke dömdes till böter för köp av sexuell tjänst. Dessutom dömdes tingsrätten en 36-årig svensk man till fängelse i fyra månader för hot mot tjänsteman. En 18-årig svensk kvinna dömdes samtidigt till böter för förolämpning.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot den 19-årige mannen genom att döma för koppleri och sänka påföljden till fängelse i tre månader samt genom att ogilla målsägandens skadeståndstalan. För en annan gärningsperson sänkte hovrätten antalet dagsböter till 40. Domstolen ogillade åtalet mot två personer. För en femte gärningsman ändrades brottsbeskrivningen till grovt bedrägeri medelst brukande av falsk urkund med påföljden skyddstillsyn.

Förundersökning Projekt tillsammans med gränspolisen

Denna förundersökning bedrevs av gränspolisen i Skåne län med stöd av Länskriminalavdelningen i Malmö. Förundersökningen rörde en 17-årig slovakisk flicka som utnyttjades för sexuella ändamål. En 39-årig slovakisk man dömdes av hovrätten till fängelse i tre år för människohandel för sexuella ändamål. En 27-årig slovakisk man dömdes av hovrätten till fängelse i tre år för människohandel för sexuella ändamål. Båda gärningspersonerna dömdes till att betala skadestånd till målsägande. En 63-årig svensk man dömdes av hovrätten till åtta månaders fängelse för koppleri.

Skåne län- Gränspolisavdelningen

Under 2010 utredde gränspolisenhets i Skåne ett fall av människohandel för tvångsarbete. Två män från Storbritannien stod åtalade för att gemensamt och i samråd ha tagit kontrollen över tre brittiska män och fört dem till Sverige i syfte att utföra markläggningsarbete. De tre männen hade vilseletts avseende bostad, lön, arbetstider och arbetsförhållanden. Vidare utnyttjade gärningspersonerna männens psykosociala förhållanden då de varit både arbets- och bostadslösa i hemlandet. En del av kontrollen bestod, enligt åklagaren, av att männen inte fick tillräckligt i lön för att kunna resa tillbaka till hemlandet. Tingsrätten ogillade åtalet och ansåg inte att männen blivit vilseledda eller att kontroll hade uppnåtts. Ärendet överklagades inte.

Övrigt

Under 2010 inleddes 83 förundersökningar avseende köp av sexuell tjänst, varav 48 utreddes i Malmö. Av dessa 48 sexköp skedde tio på gatan, fyra på hotell och 34 i någons bostad efter det att kontakt tagits via internet. De flesta sexköparna var svenska män i åldrarna 19–70 år. Fem procent av sexköparna var män som hade sitt ursprung i ett annat land men bosatta i Sverige. De sistnämnda männen köpte, i de flesta fall, sexuella tjänster på gatan. Majoriteten av kvinnorna som utnyttjades i prostitution var av afrikanskt ursprung.

Under 2009 bedrev familjevårdsenheten i Malmö en förundersökning där tre unga män och två unga kvinnor hade sålt en ung flicka till män för sexuella tjänster. Fyra av de misstänkta dömdes under 2010 för brott som grovt koppleri, koppleri, olaga frihetsberövande, olaga tvång m.m. Gärningspersonerna var mycket unga och två av dem dömdes till skyddstillsyn, en till ungdomsvård och en till villkorlig dom.

Blekinge län

Under 2010 inleddes en förundersökning rörande människohandel för sexuella ändamål. I ett fall väcktes åtal för köp av sexuell tjänst som dock inte kunde relateras till något fall av människohandel eller koppleri.

Kronobergs län

De senaste åren har en ökad förekomst av information inkommit rörande grupperingar som misstänks vara involverade i människohandel i Kronobergs län. Informationen rör företrädesvis kringresande blomförsäljare, gatumusikanter samt sten- och asfaltläggare.

Under 2010 inleddes en förundersökning om koppleri som sedermera lades ner. En förundersökning om människohandel för andra ändamål överfördes till Polismyndigheten i Skåne län och två förundersökningar om köp av sexuell tjänst lades ner.

Kalmar län

Under 2010 lades två förundersökningar ner rörande köp av sexuell handling av barn och två rörande köp av sexuella tjänster. Två åtal väcktes rörande köp av sexuell handling av barn. Ett av fallen rörde en svensk man i 30-års åldern. Genom att erbjuda alkohol åt flickor i 15-års åldern förmådde mannen dem att sända honom bilder där de var avklädda. Mannen krävde också sexuella tjänster av flickorna mot att de fick alkohol som ersättning.

I Kalmar län ökade under 2010 informationen om antalet grupper som misstänktes vara involverade i människohandel såsom kringresande blomförsäljare, gatumusikanter samt sten- och asfaltläggare.

Samverkansområde Mitt

(Uppsala län, Gävleborgs län, Västmanlands län)

Uppsala län

Under 2010 inleddes en förundersökning om människohandel för andra ändamål än sexuella, tre om koppleri/grovt koppleri, fyra om köp av sexuell handling av barn och sju om köp av sexuell tjänst. En av förundersökningarna om koppleri är pågående och en lades ner. Den tredje ledde till att en 32-årig man dömdes av tingsrätten till villkorlig dom för koppleri. Av de sju förundersökningarna om köp av sexuell tjänst väcktes åtal i fyra fall, och i ett fall utfärdades ett straffreläggande. En förundersökning om köp av sexuell tjänst lades ner och en är pågående.

Gävleborgs län

Under 2010 inleddes en förundersökning mot en 46-årig man som köpt sexuella handlingar av tre flickor under 18 år. Betalningen bestod av narkotika och alkohol. Två förundersökningar om köp av sexuell tjänst inleddes mot två olika män som köpt sexuella tjänster av en och samma kvinna.

I länet fanns det dessutom misstankar om att människohandel för tvångsarbete förekom i samband med att utländska medborgare lockats till Sverige för att plocka bär.

Västmanlands län

I Västmanlands län inleddes tre förundersökningar om koppleri under 2010. Ett av fallen rörde misstankar om att en man fungerade som hallick åt en kvinna från Nigeria. En förundersökning inleddes också om människohandel för sexuella ändamål inom Sverige och två förundersökningar rörde köp av sexuell tjänst.

Gärningspersonerna i förundersökningen om människohandel var svenska medborgare, släktingar och av romsk härkomst. Nätverket misstänktes ha förgreningar till människohandelnätverk i Tyskland och Slovakien. Offren var slovakiska kvinnor och den tyska polisen misstänkte att de utnyttjades för ekonomisk vinning, företrädesvis för bedrägerier. Misstankar fanns om att gärningspersonerna försåg kvinnorna med svenska personnummer för att utnyttja dem ekonomiskt genom att exempelvis öppna konton och ta lån i deras namn.

Samverkansområde Bergslagen (Dalarnas län, Värmlands län, Örebro län)

Dalarnas län

Under 2010 inleddes två förundersökningar i Dalarna rörande köp av sexuell handling av barn och fyra förundersökningar rörande köp av sexuell tjänst. Samtliga offer var flickor och kvinnor hemmahörande i Sverige. Inget av fallen kunde härledas till människohandel eller koppleri.

Värmlands län

Under 2010 inleddes en förundersökning rörande köp av sexuell handling av barn mot en misstänkt person hemmahörande i Sverige. Tre förundersökningar inleddes mot tre män rörande köp av sexuell tjänst men kunde inte härledas till utredningar om människohandel eller koppleri. I dessa fall gjorde några av gärningspersonerna sig skyldiga till grov misshandel, grovt olaga hot, grov stöld samt utpressning.

Örebro län

I Örebro län inleddes under 2010 en förundersökning som rörde människohandel för sexuella ändamål, en som rörde människohandel för andra ändamål och en som rörde koppleri. Dessutom inleddes tretton förundersökningar som rörde köp av sexuell tjänst och fem förundersökningar som rörde köp av sexuell handling av barn. Av de förundersökningar som rörde köp av sexuell tjänst resulterade fyra i att strafföreläggande utfärdades. Två gick vidare till domstol. Offren var i huvudsak kvinnor i åldrarna 22–40 år och hemmahörande i Sverige.

En av förundersökningarna om människohandel/koppleri rörde en lettisk ung kvinna som antogs utnyttjas sexuellt och som hölls fången på en campingplats utanför Karlskoga. Kvinnan fick stöd och hjälp genom socialtjänstens försorg och återvände sedermera till sitt hemland.

Samverkansområde Öst (Östergötlands län, Jönköpings län, Södermanlands län)

Östergötlands län

Under 2010 inleddes en förundersökning som rörde människohandel för sexuella ändamål där offret var en kvinna från Mongoliet. Förundersökningen lades ner då ingen misstänkt person kunde identifieras. Kvinnan sökte och beviljades uppehållstillstånd i Sverige.

Utöver förundersökningen om människohandel inleddes fyra förundersökningar om koppleri och tre förundersökningar om köp av sexuell tjänst. Gärningspersonerna var svenska medborgare med ursprung i före detta Jugoslavien och i Syrien. Ett fall rörde ett heterosexuellt par där mannen misstänktes för koppleri efter att han erbjöd bekanta att ha sexuell umgänge med sin flickvän. I samtliga fall var offren kvinnor hemmahörande i Sverige. Samtliga förundersökningar skrevs av förutom i ett fall där en man dömdes till böter för köp av sexuell tjänst.

Jönköpings län

Under 2010 inleddes en förundersökning som rörde sexuell ofredande och försök till köp av sexuell tjänst. En förundersökning som avsåg samma brottsrubriceringar lades ner. Brottsoffren var kvinnor hemmahörande i Sverige.

Södermanlands län

Under 2010 inleddes en förundersökning om koppleri och fyra om människohandel för andra ändamål än sexuella. Av dessa anmälningar rörde en människohandel för tvångsaktenskap och en rörde människohandel för tvångsarbete avseende personer från Bangladesh som utnyttjats för att plocka bär. Bärplockarna lämnade landet via Skavsta flygplats.

Bilaga 2 – Lagstiftning på området

Människohandel

Regeringen beslutade den 20 december 2005 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av bestämmelsen om människohandelsbrott m.m. (dir. 2005:152). Syftet var att möjliggöra en mer effektiv bekämpning av människohandel och i uppdraget ingick bl.a. att göra en bedömning av om brottsbeskrivningen eller straffskalorna borde ändras. Utredningen överlämnade betänkandet *Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd* (SOU 2008:41) till regeringen i april 2008.

Den 18 mars 2010 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen om ett förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel.²⁴ I propositionen föreslogs en ny utformning av människohandelsbrottet som innebar en tydligare och mer ändamålsenlig brottsbeskrivning.

Syftet var att effektivisera straffbestämmelsen och förstärka det straffrättsliga skyddet mot människohandel. Ändringarna innebar bl.a. att kravet på att gärningsmannen genom en handelsåtgärd tar kontroll över offret – det s.k. kontrollrequisitet – togs bort. Vidare avskaffades kravet på dubbel straff barhet för att svensk domstol ska kunna döma över människohandel som begåtts utomlands.

Den av regeringen nya föreslagna människohandelsbestämmelsen, som trädde i kraft den 1 juli 2010, lyder:

4 kap. 1 a § brottsbalken (2010:371)

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnandet av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt 18 år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

Är brottet som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år.

Koppleri/ grovt koppleri

6 kap. 12 § brottsbalken (2004:406)

*Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för **koppleri** till fängelse i högst fyra år.*

Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra,

skall han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

*Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för **grovt koppleri** till fängelse i lägst två och högst åtta år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan.*

Koppleriansvaret träffar den som främjar eller utnyttjar att annan har mer än en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning. Koppleriet kan bedömas som grovt om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande. Ett koppleribrott kan också vara att bedöma som grovt om det har människohandelsliknande inslag och där flickor och kvinnor förs till Sverige i prostitutionssyfte från andra länder.

Straffmaximum för grovt koppleri har höjts från sex till åtta år. Detta bl.a. för att kunna straffa de som planerat och organiserat koppleriverksamhet av människohandelsliknande karaktär men där kravet på otillbörlig påverkan inte kunnat bevisas.

Köp av sexuell tjänst i dess lydelse t.o.m 2011-06-30 6 kap 11 § brottsbalken (2005:90)

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

Köp av sexuell tjänst i dess lydelse f.o.m 2011-07-01 6 kap 11 § brottsbalken (2011:517)²⁵

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år²⁶.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

Köp av sexuell handling av barn

6 kap. 9 § brottsbalken (2004:406)

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt 18 år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för köp av sexuell handling av barn till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

²⁵ Prop. 2010/11:77.

²⁶ Syftet med straffskärpningen är att skapa ytterligare utrymme för en mer nyanserad bedömning av straffvärdet vid allvarliga fall av köp av sexuell tjänst.

²⁴ Regeringens proposition 2009/10:152.

Utlänningslagen

För att underlätta lagföring av gärningspersoner infördes 2005 en bestämmelse i utlänningslagen²⁷ om att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för utländska vittnen och målsägande när det anses befogat för genomförande av förundersökning och huvudförhandling i brottmål. Under 2010 har 33 beslut fattats av Migrationsverket om att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för sådana bevispersoner. Den 1 juli 2007 ändrades bestämmelsen i utlänningslagen för att överensstämma med ett EU-direktiv om offer för människohandel²⁸. Det ställs nu krav på bevispersonen att denne ska samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, bryta alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott m.m. På ansökan av förundersökningsledaren kan nu också ett uppehållstillstånd under 30 dagar utfärdas om bevispersonen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om hon eller han vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna.

5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716)

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får på ansökan av förundersökningsledaren beviljas en utlännings som vistas här, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader ska på ansökan av förundersökningsledaren ges till en utlännings som vistas här, om

- 1. det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras,*
- 2. utlänningsen klart visat sin vilja att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna,*
- 3. utlänningsen brutit alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott som förundersökningen avser, och*
- 4. hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att tillstånd beviljas.*

Om utlänningsen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, skall på ansökan av förundersökningsledaren ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om 30 dagar meddelas om de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 är uppfyllda.

Ett uppehållstillstånd som meddelats enligt första stycket får förlängas om förundersökningsledaren begär det och de där angivna förutsättningarna fortfarande är uppfyllda. Ett uppehållstillstånd som meddelats enligt andra stycket får förlängas om förundersökningsledaren begär det, om det av särskilda skäl finns behov av en längre betänketid och de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 fortfarande är uppfyllda.

²⁷ Utlänningslagen (2005:716) 5 kap. 15 §.

²⁸ Rådets direktiv 2004/81/EG av den 29 april 2004 om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som har fallit offer för människohandel eller som har fått hjälp till olaglig invandring och vilka samarbetar med de behöriga myndigheterna.

Lagstiftning att beakta vid människohandel för tvångsarbete

I Sverige kan den som köper/anlitar offrens tjänster riskera att fällas till ansvar för ocker enligt 9 kap. 5 § första stycket brottsbalken samt brott mot bestämmelserna i skattebrottslagen (1971:69). I bestämmelsen om ocker straffas den som vid avtal eller någon annan rättshandling begagnar sig av någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroendeställning till att bereda sig förmån, som står i uppenbart missförhållande till vederlaget eller för vilken vederlag inte ska utgå.

Även bestämmelsen i 20 kap. 5 § utlänningslagen bör kunna tillämpas i vissa fall om någon uppsåtligen eller av oaktsamhet har en utlännings i tjänst fastän utlänningsen inte har föreskrivet arbetstillstånd. Här kan också nämnas arbetsmiljöbrott i 3 kap. 10 § brottsbalken i de fall någon uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad som i enlighet med arbetsmiljölagen åligger honom för att förebygga ohälsa eller olycksfall och därigenom vållar annans död, kroppsskada eller sjukdom.

Bilaga 3 – Domar

Domar avkunnade i Skåne län 2010

1A: DOM I MALMÖ TINGSRÄTT 2010-01-04, MÅL NR B 1145-09

1. Kvinna f. 1990, medborgare i Bosnien och Hercegovina

Brott: Koppleri

Påföljd: Skyddstillsyn med samhällstjänst 180 timmar.

Den dömda ska solidariskt med gärningsperson 2 utge skadestånd till målsägande I med 25 000 kronor.

2. Kvinna f. 1992, svensk medborgare

Brott: Grovt koppleri

Olaga frihetsberövande

Olaga tvång

Rån

Övergrepp i rättssak

Påföljd: Sluten ungdomsvård 10 månader.

Den dömda ska utge skadestånd till målsägande I med 60 000 kronor samt solidariskt med gärningsperson 1 utge skadestånd till målsägande I med 25 000 kronor. Den dömda ska dessutom solidariskt med gärningsperson 3 och 4 utge skadestånd till målsägande II med 44 500 kronor.

3. Kvinna f. 1990, svensk medborgare

Brott: Olaga frihetsberövande

Påföljd: Villkorlig dom med samhällstjänst 200 timmar.

Den dömda ska solidariskt med gärningspersonerna 2 och 4 utge skadestånd till målsägande II med 37 000 kronor.

4. Man f. 1991, svensk medborgare

Brott: Olaga frihetsberövande

Olaga tvång

Rån

Påföljd: Skyddstillsyn med samhällstjänst 180 timmar.

Den dömda ska solidariskt med gärningspersonerna 2 och 3 utge skadestånd till målsägande II med 44 500 kronor.

5. Man f. 1989, svensk medborgare

Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Åtal om grovt koppleri ogillat.

Offer: En 14-årig flicka med mentala funktionshinder, bosatt i Sverige.

1B: DOM I HOVRÄTTEN ÖVER SKÅNE OCH BLEKINGE 2010-03-26, MÅL NR B 188-10

Hovrätten lindrade tingsrättens domslut för gärningsperson nummer 2, bland annat med anledning av hennes ungdom, och bestämde påföljden till ungdomsvård med 150 timmars ungdomstjänst.

2A: DOM I MALMÖ TINGSRÄTT 2010-01-14, MÅL NR B 3745-09

1. Man f. 1971, medborgare i Slovakien

Brott: Människohandel (för sexuella ändamål)

Misshandel

Grov stöld

Påföljd: Fängelse 2 år 9 månader

Yrkande om utvisning ogillades

Den dömda ska utge skadestånd till två målsäganden samt förpliktigas att solidariskt med gärningsman nr 3, såsom förverkat värde av utbyte av brott utge sextontusen (16 000) kr.

2. Man, f. 1947, svensk medborgare

Brott: Koppleri

Påföljd: Fängelse 1 år 3 månader

Den dömda ska utge skadestånd till en målsägande.

3. Man, f. 1983, medborgare i Slovakien.

Brott: Människohandel (för sexuella ändamål)

Påföljd: Fängelse 3 år 6 mån

Utvisning med förbud att återvända hit före 2020-01-12

Den dömda ska utge skadestånd till en målsägande samt förpliktigas att solidariskt med gärningsman nr 1, såsom förverkat värde av utbyte av brott utge sextontusen (16 000) kr.

4. Man f. 1980, svensk medborgare

Brott: Koppleri

Påföljd: Villkorlig dom med samhällstjänst 160 timmar

Den dömda ska utge skadestånd till en målsäganden och ska som förverkat värde av utbyte av brott utge tvåtusen (2 000) kr.

5. Man f. 1949, svensk medborgare

Brott: Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Dagsböter 50 à 300 kr

6. Man f. 1961, svensk medborgare

Brott: Köp av sexuell tjänst

Påföljd: Dagsböter 50 à 50 kr

Offer: En 17-årig kvinna från Slovakien som utnyttjades för sexuella ändamål.

2B: DOM I HOVRÄTTEN ÖVER SKÅNE OCH BLEKINGE 2010-04-07, MÅL NR B 256-10

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot gärningsperson 1 genom att skärpa påföljden till fängelse i 3 år och gentemot gärningsperson 3 genom att sänka påföljden till fängelse i 3 år. Vidare sänktes påföljden för gärningsperson 2 till fängelse i 8 månader och målsägandens skadeståndstalan ogillades. För gärningsman 5 ogillades åtalet i dess helhet.

3A: DOM I MALMÖ TINGSRÄTT 2010-07-02, MÅL NR B 3745-09

1. Man, f. 1988, medborgare i Storbritannien
Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)
Påföljd: Åtal om människohandel ogillat
2. Man, f. 1985, medborgare i Storbritannien
Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)
Påföljd: Åtal om människohandel ogillat
Offer: Tre män från Storbritannien som åklagaren ansåg ha utnyttjats för tvångsarbete.
Tingsrättens dom överklagades inte.

**4A: DOM I MALMÖ TINGSRÄTT 2010-11-02, MÅL NR B 5513-10
DOM I MALMÖ TINGSRÄTT 2010-11-26, MÅL NR B 9487-10**

1. Man f. 1992, svensk medborgare
Brott: Grovt koppleri
Påföljd: Fängelse 1 år
Åtal om människohandel för sexuella ändamål, grov våldtäkt mot barn och grov misshandel ogillades. Den dömde ska solidariskt med gärningsperson 5 utge skadestånd till målsäganden med 30 000 kronor.
2. Man f. 1993, svensk medborgare
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 50 å 50 kronor
Åtal om våldtäkt mot barn ogillades.
3. Man f. 1985, medborgare i Ungern
Brott: Grov våldtäkt mot barn
Påföljd: Åtalet ogillades
4. Man f. 1987, medborgare i Ungern
Brott: Grov våldtäkt mot barn
Påföljd: Åtalet ogillades
5. Man f. 1975, medborgare i Slovakien
Brott: Grovt koppleri
Våldtäkt mot barn
Påföljd: Fängelse 3 år 6 månader
Utvisning med förbud att återvända hit före 2020-11-02
Åtal om människohandel för sexuella ändamål ogillades. Den dömde ska utge skadestånd till målsäganden med 115 000 kronor, varav 30 000 kronor solidariskt med gärningsperson 1.
6. Man f. 1983, svensk medborgare
Brott: Grovt bedrägeri
Påföljd: Fängelse 1 år
Åtal om människohandel för sexuella ändamål alternativt grovt koppleri ogillades.

7. Man f. 1979, svensk medborgare
Brott: Grov våldtäkt mot barn
Påföljd: Åtalet ogillades
8. Man f. 1992, svensk medborgare
Brott: Grov våldtäkt mot barn
Påföljd: Åtalet ogillades
9. Man f. 1943, svensk medborgare
Brott: Medhjälp till människohandel (för sexuella ändamål)
Påföljd: Åtalet ogillades
10. Man f. 1959, medborgare i Polen
Brott: Våldtäkt mot barn
Påföljd: Fängelse 2 år
Utvisning med förbud att återvända hit före 2020-11-02
Den dömde ska utge skadestånd till målsägande med 85 000 kronor.
Offer: En 14-årig svensk flicka med mentala funktionshinder.

**4B: DOM I HOVRÄTTEN ÖVER SKÅNE OCH BLEKINGE 2011-02-18,
MÅL NR B 2917-10, B 3184-10**

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot gärningsperson 1 genom att döma för koppleri och sänka påföljden till fängelse i 3 månader samt ogillade målsägandens skadeståndstalan. Avseende gärningsman 2 sänkte hovrätten antalet dagsböter till 40 å 50 kr. För gärningsman nummer 5 ogillades åtalet helt varav tingsrättens påföljdsbestämning och förordnande av utvisning föll bort och målsägandens skadeståndstalan ogillades. För gärningsman 6 ändrades den brottsligheten som mannen dömts för till grovt bedrägeri medelst brukande av falsk urkund och påföljden bestämdes till skyddstillsyn. För gärningsman nummer 10 ogillades åtalet helt varav tingsrättens påföljdsbestämning och förordnande av utvisning föll bort och målsägandens skadeståndstalan ogillades.

Domar avkunnade i Västra Götalands län 2010

1A: DOM I GÖTEBORGS TINGSRÄTT 2010-03-16,

MÅL NR B 17052-09

1. Man f. 1960, svensk medborgare

Brott: Koppleri
Narkotikabrott

Påföljd: Fängelse 8 månader

Offer: Sex kvinnor från Nigeria.

Tingsrättens dom överklagades inte.

2A: DOM I GÖTEBORGS TINGSRÄTT 2010-03-26, MÅL NR B 1693-10

1. Man f. 1976, svensk medborgare

Brott: Koppleri

Påföljd: Fängelse 4 månader

I samma ärende dömdes en man i Göteborgs tingsrätt (Mål nr B 12317-10) den 23 november 2010 till villkorlig dom och dagsböter (50 å 165 kr) för köp av sexuell tjänst. Tingsrättens dom överklagades inte.

Offer: En svensk kvinna med mentala funktionshinder vars skadeståndsyrkande ogillades.

Tingsrättens dom överklagades inte.

3A: DOM I GÖTEBORGS TINGSRÄTT 2010-12-30,

MÅL NR B 14071-10

1. Kvinna f. 1977, medborgare i Nigeria

Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Åtal om grovt koppleri ogillat

2. Man f. 1973, medborgare i Nigeria

Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Åtal om grovt koppleri ogillat

3. Man f. 1971, okänt medborgarskap

Brott: Grovt koppleri

Påföljd: Åtal om grovt koppleri ogillat

Offer: Fyra kvinnor från Nigeria.

Tingsrättens dom överklagades inte.

Domar avkunnade i Stockholms län 2010

1A: DOM I SOLNA TINGSRÄTT 2010-06-17, MÅL NR B 421-08

1. Kvinna f. 1963, svensk medborgare

Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)

Snatteri

Bedrägeri

Häleri

Hot mot tjänsteman

Påföljd: Fängelse 2 år

Den dömda ska utge skadestånd till fem målsäganden.

2. Man f. 1956, svensk medborgare

Brott: Häleri

Häleriförseelse

Vapenbrott

Påföljd: Fängelse 4 mån

3. Kvinna f. 1953, medborgare i Polen

Brott: Bedrägeri

Påföljd: Skyddstillsyn

Offer: Fem kvinnor från Polen i åldrarna 24–44 år som tvingats till Sverige för att begå egendomsbrott i en situation som inneburit ett nödläge för dem.

1B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2011-06-01, MÅL NR B 5971-10

Hovrätten ändrade tingsrättens dom mot gärningsperson 1 på så sätt att åtalet för människohandel ogillades. Påföljden fastställdes till 10 månaders fängelse för snatteri, bedrägeri, häleri och hot mot tjänsteman.

2A: DOM I SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT 2010-07-14,

MÅL NR B 11224-09

1. Kvinna f. 1965, medborgare i Rumänien

Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)

Påföljd: Fängelse 2 år

Utvisning med förbud att återvända hit före
2018-07-14

Den dömda ska utge skadestånd till en målsägande

2. Man f. 1961, medborgare i Rumänien

Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)

Påföljd: Fängelse 2 år

Utvisning med förbud att återvända hit före
2018-07-14

Den dömda ska utge skadestånd till en målsägande

Offer: En 31-årig man från Rumänien med mentala funktionshinder som utnyttjats för tiggeriverksamhet.

2B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2010-10-04, MÅL NR B 6263-10

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot gärningspersonerna genom att skärpa påföljden till 3 år. Hovrätten jämställde tiggeri med tvångsarbete eller annat sådant tvångs-tillstånd alternativt ett utnyttjande av en person i en situation som innebär nödläge för den utsatte..

3A: DOM I STOCKHOLMS TINGSRÄTT 2010-09-24,

MÅL NR B 4647-10

1. Kvinna f. 1987, medborgare i Rumänien
Brott: Koppleri
Påföljd: Fängelse 7 månader
Utvisning med förbud att återvända hit före 2017-09-24
2. Man f. 1976, medborgare i Rumänien
Brott: Koppleri
Påföljd: Fängelse 1 år 6 månader
Utvisning med förbud att återvända hit före 2017-09-24
3. Man f. 1980
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 50 å 50 kr
4. Man f. 1974
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Åtal om köp av sexuell tjänst ogillat
5. Man f. 1963
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 50 å 240 kr
6. Man f. 1956
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 70 å 100 kr
7. Man f. 1967
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 50 å 190 kr
8. Man f. 1968
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Åtal om köp av sexuell tjänst ogillat
9. Man f. 1962
Brott: Försök till köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 30 å 350 kr
10. Man f. 1978
Brott: Försök till köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 30 å 320 kr

11. Man f. 1984
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Åtal om köp av sexuell tjänst ogillat

12. Man f. 1972
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 50 å 190 kr

13. Man f. 1977
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Åtal om köp av sexuell tjänst ogillat

14. Man f. 1973
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Åtalet ogillat

15. Man f. 1973
Brott: Försök till köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 50 å 300 kr

16. Man f. 1971
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Åtal om köp av sexuell tjänst ogillat
Offer: Fyra kvinnor från Rumänien i åldrarna 20–22 år.

3B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2011-01-10, MÅL NR B 8277-10

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot gärningsperson 11 genom att döma till dagböter 70 å 500 kronor för köp av sexuell tjänst samt försök därtill. Likaså ändrades tingsrättens dom gentemot gärningsperson 14 som dömdes till dagböter 50 å 50 kronor för köp av sexuell tjänst.

4A: DOM I STOCKHOLMS TINGSRÄTT 2010-09-23,

MÅL NR B 12176-10

1. Man f. 1988, medborgare i Tjeckien
Brott: Koppleri
Påföljd: Villkorlig dom
Offer: En 23-årig kvinna från Tjeckien.
Domen överklagades inte.

5A: DOM I STOCKHOLMS TINGSRÄTT 2010-11-18,

MÅL NR B 14880-10

1. Kvinna f. 1972, medborgare i Rumänien
Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)
Påföljd: Åtal om människohandel ogillat
2. Man f. 1966, medborgare i Rumänien
Brott: Människohandel (för andra ändamål än sexuella)
Påföljd: Åtal om människohandel ogillat
Offer: En rumänsk 8-årig flicka, dotter till gärningspersonerna, som utnyttjats för tiggeriverksamhet.

5B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2011-01-19, MÅL NR B 89636-10

Hovrätten fastställde tingsrättens dom.

6A: DOM I SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT 2010-07-30, MÅL NR B 870-10

1. Man f. 1946, svensk medborgare
Brott: Misshandel
Våldtäkt
Grov våldtäkt
Köp av sexuell tjänst
Försök till köp av sexuell tjänst
Medhjälp till köp av sexuell tjänst
Medhjälp till försök till köp av sexuell tjänst
Koppleri
Påföljd: Fängelse 6 år 6 månader
Den dömd ska utge skadestånd till tre målsägande
2. Man f. 1964, svensk medborgare
Brott: Köp av sexuell tjänst
Försök till köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 80 å 180 kr
3. Man f. 1964, svensk medborgare
Brott: Köp av sexuell tjänst
Påföljd: Dagsböter 80 å 290 kr
Offer: Tio svenska flickor och kvinnor i åldrarna 17–27 år.

6B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2010-11-24, MÅL NR B 6956-10

Hovrätten ändrade tingsrättens dom gentemot gärningsperson 1 genom att ogilla åtalet för våldtäkt och koppleri samt genom att sänka påföljden till fängelse 6 år. Dessutom ändrades tingsrättens dom gentemot gärningsperson 2 genom att åtalet för försök till köp av sexuell tjänst ogillades.

7A: DOM I STOCKHOLMS TINGSRÄTT 2010-12-17,**MÅL NR B 19658-10**

1. Kvinna f. 1980, medborgare i Kamerun
Brott: Människohandel (för sexuella ändamål)
Påföljd: Fängelse 6 år
2. Man f. 1977, medborgare i Uganda
Brott: Grovt koppleri
Åtal om medhjälp till människohandel (för sexuella ändamål) ogillat
Påföljd: Fängelse 1 år 6 månader
3. Man f. 1967, medborgare i Danmark
Brott: Koppleri
Försök till grovt koppleri
Påföljd: Fängelse 1 år

4. Kvinna f. 1970, medborgare i Nigeria
Brott: Koppleri
Åtal om människohandel (för sexuella ändamål) ogillat
Påföljd: Villkorlig dom
5. Man f. 1971, medborgare i Danmark
Brott: Koppleri
Påföljd: Villkorlig dom
6. Man f. 1964, medborgare i Iran
Brott: Koppleri
Påföljd: Villkorlig dom
7. Man f. 1969, svensk medborgare men kommer ursprungligen från Rwanda
Brott: Koppleri
Påföljd: Skyddstillsyn
8. Kvinna f. 1987, medborgare i Kamerun
Brott: Medhjälp till människohandel (för sexuella ändamål)
Åtal om medhjälp till människohandel (del av åtalet avseende människohandel) och grovt koppleri ogillat
Påföljd: Fängelse 2 år
Utvisning med förbud att återvända hit före 2015-12-17
Offer: En 16-årig nigeriansk flicka och en 21-årig nigeriansk kvinna.

7B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2011-05-11, MÅL NR B 87-11

Hovrätten sänkte straffet för gärningsperson 3 som dömdes till fängelse i 8 månader för försök till koppleri. Hovrätten skärpte straffet för gärningsperson nummer 4 genom att höja straffet till fängelse 1 år och 6 månader för koppleri. Gärningsperson 5 dömdes även för medhjälp till människohandel och påföljden skärptes till fängelse i 1 år. Därtill ändrade bland annat domstolen brottsrubriceringen och dömdes gärningsperson 5 även för medhjälp till människohandel och ändrade påföljden till fängelse 1 år. Slutligen ändrade hovrätten tingsrättens dom gentemot gärningsperson 8 genom att även döma för koppleri. Påföljden om två års fängelse stod dock fast. Hovrätten sänkte också skadeståndet till de två målsägandena från 300 000 till 250 000 vardera.

8A: DOM I STOCKHOLMS TINGSRÄTT 2009-11-19,

MÅL NR B 10675-09

1. Man f. 1987, medborgare i Rumänien
Brott: Stöld
Misshandel (ringa)
Åtal för människohandel (för andra ändamål än sexuella) ogillades
Påföljd: Tidigare utdömt fängelse skall avse även den nya brottsligheten
2. Man f. 1988, medborgare i Rumänien
Brott: Åtal för människohandel (för andra ändamål än sexuella) ogillades
Offer: Två pojkar födda 1992, medborgare i Rumänien.

8B: DOM I SVEA HOVRÄTT 2010-02-26, MÅL NR B 9732-09

Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten dömer gärningsperson 1 och gärningsperson 2 för människohandel (för andra ändamål än sexuella) till fängelse i 1 år och 3 månader respektive 1 år. De dömda ska skadestånd till målsägande A och målsägande B med vardera 30 000 kr. Gärningspersonerna utvisas från Sverige med förbud att återvända hit under 5 år samt upphäver hovrätten tingsrättens dom när det gäller ansvar för gärningsperson 1 för misshandel.

Domar avkunnade i Jämtlands län 2010

1A: DOM I ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT 2010-07-15,

MÅL NR B 1102-10

1. Man f. 1970
Brott: Koppleri
Påföljd: Fängelse 1 år
Offer: Fem kvinnor från Thailand, Uganda/Rwanda och Sverige.

1B: DOM I HOVRÄTTEN FÖR NEDRE NORRLAND 2010-09-28,

MÅL NR B 875-10

Hovrätten ändrade tingsrättens dom genom att döma för grovt koppleri till fängelse 2 år. Den dömde överklagade till Högsta domstolen men återkallade sedan sitt överklagande.

Bilaga 4 – Anmälda brott under 2010

Anmälda Brott ¹	År 2010	Anmälda Brott ¹	År 2010
HELA LANDET		JÄMTLANDS LÄN	
Människohandel (för sexuella ändamål)	31	Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	53	Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	120	Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	1251	Köp av sexuell tjänst	450
Köp av sexuell handling av barn	231	Köp av sexuell handling av barn	0
BLEKINGE LÄN		JÖNKÖPINGS LÄN	
Människohandel (för sexuella ändamål)	1	Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0	Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	0	Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	1	Köp av sexuell tjänst	2
Köp av sexuell handling av barn	0	Köp av sexuell handling av barn	0
DALARNAS LÄN		KALMAR LÄN	
Människohandel (för sexuella ändamål)	1	Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	1	Människohandel (för andra ändamål)	0
Koppleri inkl. grovt	1	Koppleri inkl. grovt	0
Köp av sexuell tjänst	7	Köp av sexuell tjänst	2
Köp av sexuell handling av barn	2	Köp av sexuell handling av barn	9
GOTLANDS LÄN		KRONOBERGS LÄN	
Människohandel (för sexuella ändamål)	0	Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0	Människohandel (för andra ändamål)	0
Koppleri inkl. grovt	0	Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	0	Köp av sexuell tjänst	2
Köp av sexuell handling av barn	1	Köp av sexuell handling av barn	0
GÄVLEBORGS LÄN		NORRBOTTENS LÄN	
Människohandel (för sexuella ändamål)	0	Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	0	Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	1	Koppleri inkl. grovt	5
Köp av sexuell tjänst	2	Köp av sexuell tjänst	2
Köp av sexuell handling av barn	2	Köp av sexuell handling av barn	0
HALLANDS LÄN		SKÅNE LÄN	
Människohandel (för sexuella ändamål)	0	Människohandel (för sexuella ändamål)	13
Människohandel (för andra ändamål)	0	Människohandel (för andra ändamål)	10
Koppleri inkl. grovt	1	Koppleri inkl. grovt	15
Köp av sexuell tjänst	1	Köp av sexuell tjänst	83
Köp av sexuell handling av barn	4	Köp av sexuell handling av barn	13

1 Statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå). Tillgänglig: <http://statistik.bra.se>.

Anmälda Brott¹ År 2010

STOCKHOLMS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	8
Människohandel (för andra ändamål)	29
Koppleri inkl. grovt	48
Köp av sexuell tjänst	391
Köp av sexuell handling av barn	95

SÖDERMANLANDS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	4
Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	2
Köp av sexuell handling av barn	0

UPPSALA LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	4
Köp av sexuell tjänst	7
Köp av sexuell handling av barn	6

VÄRMLANDS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	0
Koppleri inkl. grovt	1
Köp av sexuell tjänst	3
Köp av sexuell handling av barn	2

VÄSTERBOTTENS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	8
Köp av sexuell tjänst	19
Köp av sexuell handling av barn	5

Anmälda Brott¹ År 2010

VÄSTERNORRLANDS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	0
Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	4
Köp av sexuell tjänst	2
Köp av sexuell handling av barn	5

VÄSTMANLANDS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	2
Köp av sexuell tjänst	101
Köp av sexuell handling av barn	2

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	4
Människohandel (för andra ändamål)	0
Koppleri inkl. grovt	19
Köp av sexuell tjänst	153
Köp av sexuell handling av barn	10

ÖREBRO LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	3
Köp av sexuell tjänst	18
Köp av sexuell handling av barn	5

ÖSTERGÖTALANDS LÄN	ANTAL
Människohandel (för sexuella ändamål)	1
Människohandel (för andra ändamål)	1
Koppleri inkl. grovt	5
Köp av sexuell tjänst	3
Köp av sexuell handling av barn	12

¹ Statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå). Tillgänglig: <http://statistik.bra.se>.

